

בנין עדי ע.ד.

הלכות אישות במבט חז"ל

בנין עדי ע.ד.
אישות בעיני חז"ל

שו"ע או"ח סימן ר"מ עם הסבר

שו"ת בהלכות אישות למעשה

מהדורה חמישית

ספר הדרכה לחיי נישואין על פי הלכה

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

ספר זה מוקדש לעילוי נשמת :
בת-שבע חיה ע"ה בת ע.ד. נ"י
חיים בן אברהם קסלר זצ"ל
כרמלה בת שמעון גולדברגר (לבית כרמלי) זצ"ל
רפאל נתן בן יצחק הכהן גולדברגר זצ"ל
4646503304200

כתיבת הספר ארכה מאות שעות של מחקר והכנה, ונעשה כל מאמץ להביא מקורות מדויקים לכל הלכה. בכל זאת, שגיאות מי יבין, ולכן אני מבקש לכל מי שימצא טעות, תיקונים, שאלות והערות לכתובת דוא"ל HalachaSefer@Gmail.com (מייל ייעודי). בנוסף אודה על שליחת מקורות הלכתיות וסיפורים נוספים של גדולי ישראל שבלי נדר נערוך במהדורות הבאות. כל ההודעות הנשלחות לכתובת הדוא"ל הייעודית נראות רק על ידי המחבר בלבד ויישארו חסויות.

4646503304200

www.HalachaSefer.com

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

תוכן הספר

7 פתח שערים
12 הדרכה
12 סימן ר"מ כולל הסבר
12	מבוא לסימן ר"מ :
15	סימן ר"מ סעיף א : קיום המצווה, זמנה וצורתה
24	סימן ר"מ סעיף ב : מחשבה בקיום המצווה
25	סימן ר"מ סעיף ג : בני תשעה מדות [מצבים אישיים שבהם יש להימנע מקיום המצווה]
29	סימן ר"מ סעיף ד : הגדרה ודין של "אותו מקום"
31	סימן ר"מ סעיף ה : תנוחת הגוף הרצויה בקיום המצווה
33	סימן ר"מ סעיף ו : צניעות בעת קיום המצווה
38	סימן ר"מ סעיף ז : זמן הרצוי לקיום המצווה
40	סימן ר"מ סעיף ח : גישה הראויה בעת קיום המצווה
44	סימן ר"מ סעיף ט : דיבור בעת קיום המצווה
49	סימן ר"מ סעיף י : קיום המצווה בשעת סכסוך בין בני הזוג
49	סימן ר"מ סעיף י"א : קיום המצווה כשיש אור בחדר
54	סימן ר"מ סעיף י"ב : קיום המצווה בעת צערה לכלל הציבור [רעב, מלחמה, מגפה וכדומה]
55	סימן ר"מ סעיף י"ג : קיום המצווה לאורחים
56	סימן ר"מ סעיף י"ד-ט"ו : טבע האדם, כוחות הגוף וקיום המצווה
60	סימן ר"מ סעיף ט"ז : קיום המצווה כשיש תינוק בחדר
61	סימן ר"מ סעיף י"ז : כיוון המטה (והגוף) בקיום המצווה
63 שו"ת בהלכות אישות

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

- 63..... שער הגישה
- 63 סימן א' - מבוא להלכות אישות - איך ללמוד סימן ר"מ?
- 65 סימן ב' - השינוי הנדרש להבין את סימן ר"מ
- 68 סימן ג' - הבנת מטרת סימן ר"מ בצורה נכונה
- סימן ד' - גישה תורנית לאישות, האם דבר קדוש ומרומם או גשמי ומושפל?
70
- 72 סימן ה' - גישת בעלי הקבלה לעניין אישות - למי ראוי?
- 74 סימן ו' - זמן המסוגל לקיום המצווה על פי קבלה
- 78 סימן ז' - המצווה - איחודי כדוגמה לחיים על פי דרכי התורה
- 81 סימן ח' - הצורה הנכונה לדבר עם האישה בעת המצווה
- 82 סימן ט' - מטרת חיי האישות
- סימן י' - הבדל מובנה בין איש לאישה - חובת הבעל לתאם את עצמו לאשתו בקיום המצווה
83
- 87 סימן י"א - הבדל בין תלמיד חכם לעם הארץ למצוות אישות
- 89 סימן י"ב - איך להתכונן נכון לקיום המצווה?
- סימן י"ג - מה הגמרא רוצה שנלמד בתהליך הפיוס וקיום המצווה מתרנגול?
90
- 91 סימן י"ד - גישה דומה לקיום המצווה ולסעודה מכובדת
- סימן ט"ו - קיום כל התורה כולה כראוי אפשרי רק לאחר נישואין, הייתכן?
94
- 97 סימן ט"ז - סגולה לילידים טובים של מהר"ל
- 98 סימן י"ז - חיוב יזמות מצוות עונה מוטלת על הבעל
- 101 סימן י"ח - מה רמת החובה של האישה ביזמות וקיום המצווה?
- 103 סימן י"ט - שני היבטים של "החיובים" במצוות עונה :
- 105 סימן כ' - שימוש בבושם ותכשיטים
- 107 סימן כ"א - כפייה לקיום המצווה
- 109..... שער המצווה
- סימן כ"ב - מצוה צריכת כוונה, איזה כוונה רצויה בקיום המצווה?
109

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

- 110 סימן כ"ג - מצוות עונה – באיזה תדירות יש לקיימה?
- 112 סימן כ"ד - פיוס, מהו?
- 115 סימן כ"ה – רצונות שונים בקיום המצווה
- 116 סימן כ"ו - הסתכלות על האישה בעת שהיא מותרת
- 118 סימן כ"ז - שינה ביחד
- 118 סימן כ"ח - כיסוי הגוף בעת קיום המצווה
- 119 סימן כ"ט – חובת התכסות הגוף בזמן הפיוס
- 120 סימן ל' - הבנה נכונה של מהו צניעות
- 123 סימן ל"א - דיבור בעת קיום המצווה, האם מותר?
- 124 סימן ל"ב - האם יש חובה ליטול ידיים אחרי המצווה?
- 125 סימן ל"ג - איזה תנוחות מותר בעת קיום המצווה?
- 126 סימן ל"ד - מה מותר בקיום המצווה?
- סימן ל"ה - מה הגישה הנכונה לגבי קולות וחומרות בענייני הלכות
128 אישות?
- 132 סימן ל"ו - הגדרת "אותו מקום"
- 134 סימן ל"ז - נגיע באיבר של הבעל, האם מותר?
- 137 סימן ל"ח - שלא כדרכה – האם מותר כלל?
- 142 שער הזמנים
- 142 סימן ל"ט - חומרת החיוב בקיום המצווה בליל טבילה
- 144 סימן מ' - קיום המצווה לפני או אחרי נסיעה "יוצא לדרך":
- 146 סימן מ"א - נסיעה מהבית לשם פרנסה, האם מותר?
- 147 סימן מ"ב - הסתכלות באשתו בעת שהיא נדה
- 147 סימן מ"ג - מצוות עונה בהריון
- 149 סימן מ"ד - מצוות עונה אחרי לידה
- 150 סימן מ"ה - חלב אם בעת פיוס
- 151 סימן מ"ו - קיום המצווה ביום, האם מותר?
- 152 סימן מ"ז - האם יש זמנים שאוסר לקיים המצווה?
- 153 סימן מ"ח – דינים של אישות בתשע באב

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

154	סימן מ"ט - בזמן אבלות, מה מותר ומה אסור בין איש לאשתו?
155	סימן נ' - ביטול מנהג דם טהור לאחר לידה
158	סימן נ"א - הסרת שער על ידי גבר
160	שער ההבנה
160	סימן נ"ב אוהב כגופו מכבדה יותר מגופו - איך?
161	סימן נ"ג - קשיים להגיע לשיא השמחה
165	סימן נ"ד - תאוה ככלי להשיג קדושה הראוי או כלי של היצר הרע - בחירתך
169	סימן נ"ה - הבנה נכונה של טומאת השכבת זרע
172	סימן נ"ו - התייחסות לכישלונות בקדושת הברית
179	סימן נ"ז - דרכי תשובה לנכשלים
183	שער החתנים
183	סימן נ"ח - הבנה נכונה של "עשיית כלי" על ידי הסרת הבתולים
185	סימן נ"ט - משמעות שנה ראשונה לעתיד
187	סימן ס' - דם בתולים
188	סימן ס"א - זמן עד קיום המצווה בהצלחה בפעם הראשון
189	סימן ס"ב - הדרכה בצד הפיזי, בעת קיום המצווה
189	סימן ס"ג - שיא השמחה לאישה
193	סוף דבר
195	דיכאון לאחר לידה
200	מקורות
206	אינדקס

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

פתוז שיערים

כתבנו הספר הזה אחרי שראינו כמה שהדור היום מתקשה בהבנות ובשמירת ההלכות בתחום הזה. גם למחפש הדרכה, יש קושי מסוים למצוא "מדריך" שגם קיבל במסורת מאנשים גדולים, וגם שיוודע להעביר את הדברים. אפילו כשיש מדריך שיוודע, לא מעט פעמים השואל אינו יודע או מתבייש לשאול. מטבע הדברים, גם מדריך שיוודע לענות, אם לא שואלים, יחשוב שאין צורך ללמד או להסביר דברים מסוימים. לכן, ראינו לנכון לסדר את ההלכות בצורה נגישה וקלה¹, אם הפניה למקורות חז"ל ככל שעלתה בדינו. ואם יאמר מאן דהוא שאין הדבר ראוי לפרסם מפני דרכי צניעות, יאמר המחבר שעת לעשות להשם² מצד אחד, ומאידך המצב נחשב לשעת הדחק³.

החלק הדרכה (חלק הראשון) של הספר מובנה בצורה של שיעור ממדריך לחתן (וכלה), כדי להסביר את ההלכות בעניין אישות⁴. **חלק שאלות ותשובות** (חלק השני) מובנה בצורה של שאלות שעלולים לעלות אחרי

¹ בבחינה "תורה היא וללמוד אנו צריכים" על פי הגמרא ברכות סב.

² ע' פתחי תשובה אבן סימן ע"ו סעיף ג' שמביא בשם המעיל צדקה סימן נ"א הכותב (בזמנו, לפני כשלוש מאות שנה!!) שמשום פריצות הדור וקנאת ירך חברתה אין להחמיר בהלכות אישות. אם כך אמר בזמנו על אחת כמה וכמה היום, בזמן הפרוץ כל כך שכל דבר צניעות מאוס בעיני העולם.

³ ע' מגן אברהם סימן רס"א סעיף ו' בשם שו"ת המהרש"ל סימן מ"ו שכל צורך גדול דינו כהפסד מרובה, וע' חכמת אדם כלל ל' סעיף ט' וכלל מ"ח סעיף א.

⁴ חלק הזה כתוב באופן מה ראוי לכתחילה ולפי הגישה עבור בן תורה לתחום.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

החתונה, כל אחד לפי עניינו⁵. חלק הדרכה מעשית⁶ מובנה בצורה שמתחילה כהדרכה מעשית לחתן לפני החופה ועד תום שנה ראשונה והמשך חיי נישואין.

רוב הקושי נובע מזה שחושבים שכל דבר הקשור לאישות אמור להיות אסור, וכל מה שעושים בעניין זה הוא רק מבחינת הלעיטהו לרשע וימות⁷, ומותר רק בדיעבד. לכן יש נטיעה לבני זוג להתמודד בכל הקשור לענייני אישות מצד אחד מאיפוק לא בריאה בתוך הזוגיות, ומצד שני להרגיש שאם נהנים יחד שעוברים עבירה⁸, ואם לא עבירה אז לכל הפחות הולכים נגד רצון הקב"ה ועושים לא כדרך התורה⁹.

⁵ חלק השני מובנה לפי שאלות שנשאלו, ולכן הגישה בהלכה יותר נרחבת.

⁶ ראה ספר מרדכי יוסף שיש עניין ומצווה גדולה להדריך חתן לפני החופה מה ואיך לפעול בדרכי המצווה. ראה בנוסף ספר קדושה לשמואל הומינער פרק ג' הלכה י"ז. ברור שיש בזה חסד גדול לבני הזוג, ומטבע הדברים קשה לרוב המדרכים והורים להתייחס כראוי לעניין.

⁷ ע' גמרא בבא קמא סט.

⁸ הרגשה כמו שכתוב בגמרא ברכות סא: "אוי לי מיוצרי ואוי לי מיצרי"

⁹ מי שקיבל הדרכה לא טובה יחשוב שאם הוא נהנה מהאישות במותר לו שהוא עושה זה בבחינת קרוב לרשע, ובוודאי רחוק מדרך הצדיקים. יש אחרים שקבלו הדרכה מוטעית עוד יותר שהם לא רק לא מקיימים הלכה באופן הבסיסי ביותר, אלא אפילו עוברים על הדרישות מינימליות של השלחן ערוך לקיום המצווה ועלולים לעבור איסורי דאורייתא גם כן. כתוצאה מהבנה שגויה זו, שנובעת בדרך כלל מביישנות או חוסר ידיעה בהלכות אלו, ולא חס וחלילה כוונת רעות, יוצא הרבה מכשולים וקלקולים. לכן הבאנו מקורות בהלכה בצורה ברורה ומסודרת, שכל אחד יכול לראות ולהבין מה המטרה של חיי האישות, מה התכלית ובאיזה דרך ניתן להשיג את התכלית הזו.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

הדבר אינו כן¹⁰, התמודדות הזה בא רק בעקבות אי-הבנה הנובעת ממעשה יצר הרע¹¹ כדי להכשיל את היראים ושלמים בעבודת השם. היות ומצוות אישות עומד ברומו של עולם, וניתן להשיג דרכו רוחניות עצומה, הייצר הרע משפיע הרבה כוחות בתחום כדי לקלקלו ולגרום הרס בדבר במקום הצמיחה ברוחניות.

הש"ך בקונטרס הפסק¹² מדגיש חשיבות העניין לא להחמיר יותר מדי ולא להקל יותר מדי, ומי מחמיר או מיקל יותר מהמידה רק מביא לקלוק לעולם. על אחת כמה וכמה בדור שלנו, מהוספות חומרות¹³ בדבר רק יוצא

¹⁰ אלא נראה, מה דרישת ההלכה ממקורות של הפוסקים.

¹¹ המחלוקת בעניין התחילה כבר אצל יעקב ועשיו. שאלת עשיו "מי אלה לך", טמון בה מה תאוות עולם הזה - דבר גופני וגשמי - שייך לך שאתה יושב אוהלים. הרי חלקנו שיעקב יקבל עולם הבא ועשיו יקבל עולם הבא? תשובת יעקב שזה חלק מעבודת השם עד היום לא מובן לעומת העולם. אצל אומות העולם התפיסה באמת שכל התחום של אישות זה דבר רע ונוגד לקדושה [ע' לדוגמה, מדרש איכה פתיחתה ט' נכנסו עמהם עמונים ומואבים וכי' ודוק שמצאו הכרובים בחיבוק ונישוק להראות לכלל ישראל חיבת הקב"ה אפילו בשעה הקשה ההוא, ושהחורבן היה להטיב עם כלל ישראל] אין כאן מקום להאריך]. הם (עומת העולם) ראו סימבול של עבודה זרה גסה בלבד, ולא הבינו את העמקות של הסמליות שעמד מאחרי עניין הרכובים באופן כללי ובוודאי לא בנסיבות המיוחדות של החורבן. וכן טיטוס הרשע שנכנס לקודש הקדושים וכד']. ולכן עד היום היצר הרע מנסה לשכנע את עובדי השם גישה שונה ממה שרצון השם ועבודת השם דורשת.

¹² ע' פלפול על הוראה מובא ברוב השלחן ערוך בחלק יורה דעה בין סימן רמ"ב לסימן רמ"ג.

¹³ ע' גמרא ירושלמי עבודה זרע פרק ב' הלכה ט' שכל האוסר את המותר סופו להתיר את האסור, וע' שאילת יעבי"ץ חלק ב' סימן ק"נ. אין כאן המקום ואין צורך להאריך, אבל אין כמעט בית דין שאינו מתמודד עם השלכות של הקלקולים שיוצאים מחומרות יתירה בתחום זה. במיוחד בתחום של אישות ההשלכות לפעמים רבות ובלתי הפיך, ירחם השם על עמו ישראל.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

קלקולים עצומים וקשיים רבים¹⁴. לכן לקחתי על עצמי, לעמוד בפרץ ולהוציא לאור ספר זה, כדי שמי שרוצה ללמוד את ההלכה ולדעת מה דעת תורה בדבר, שיכול למצוא הכל מאורגן ומוכן.

חשוב מאוד להדגיש, אנחנו הבאנו ההלכה בספר, אומנם זה לא אומר שאין מקום להחמיר, ולא אומר שמותר לחפש רק קולות. כידוע דברי חז"ל שמי שעושה כקולה של זה וקולה של זה נחשב רשע, ומאידך מי שעושה חומרה של זה וחומרה של זה, נחשב [חסיד] שוטה. הדרך הראוי והנכון כותב הרמב"ם¹⁵ הינו הדרך הבינונית, דברים יפים גם בתחום הזה. כתוב בפסוק¹⁶ "ראשית חכמה יראת ה' " ומסביר הגאון מווילנה על פניו יש כאן סתירה אינהרנטית הרי חוכמה זה סכלי ויראה זה רגשי? התשובה שאין כאן סתירה אלא לפי היראת שמים שיש לאדם נקבע לאן שכלו יוביל אותו.

*תפילתי שהספר הזה יוביל לחיזוק בעבודת השם וקרבה לקיום רצון השם,
ושלא יצא מכשול תחת ידינו ח"ו.*

¹⁴ ע'י ספר חסידים שסי"ב כשמחמירים לא במקום, סופו של דבר יוצא שגם המצווה שמוטל עליו לקיימו לא מקיים, וכל זה מחמת חומרה שלא במקום הראוי. כמו שנדגיש בחלק השני, יש מקום לחומרות בתחום של אישות ואין בזה ספק כלל. אלא שכל החומרות מקומם הינו מחוץ לתחום מעגל הקשר בין בעל ואשתו. כל החומרות הם באים לשמור על קדושת המעגל הפנימי של בעל ואשתו, ודוחים את החוצה לה.

¹⁵ ע'י רמב"ם משנה תורה הלכות דעות פרק ראשון הלכה ד'.

¹⁶ ע'י משלי פרק ב' פסוק א'.

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

נא לשים לב

ההערות הם חלק בלתי נפרד מגוף הספר,
והפרדנו את החלקים רק כדי להקל על הקוראים.
לפני כל פעולה יש לפנות למדריך או רב מוסמך,
וכן להתייעץ עם רופא מומחה.
ספר זה מיועד רק לתת כיוון וידיעה בלבד.

~~~ אין לפסוק הלכה מהספר אלא על פי המקורות ~~~

כל מקום שמצוטט בשם פוסק ללא הפניה למקור, זה הלכה שהמחבר
שמע מפיו של הפוסק. אם המחבר לא שמע בעצמו, שמע ממדריך חתנים
או מורה הוראה ששמע את התשובה מפיו של הפוסק.

הדרכה

סימן ר"מ כולל הסבר

מבוא לסימן ר"מ:

מבוא לשלחן ערוך אור החיים סימן ר"מ¹⁷: חשוב להבין שגם מי שנשוי לא יבין מה שכתוב באופן הנכון ללא שימוש תלמידי חכמים. אנחנו ניזונים מדעות קדומות מהלימוד שלנו שלמדנו להבין את העניינים בתור רווקים וההבנתנו היא "סלקטיבית" וקשה לשנות¹⁸. יש נטייה לחשוב כמה שיש יותר פרישות והרחקה מתחום האישות היות והוא בבסיסו איסור, הרי זה משובח [וזה אפילו עם אשתו], ולכן נוטים לפרש מה שאנחנו לומדים באופן שמתואם לפרשנות זו. כמו שמגדירים "מסתמה מה שהגוף אוהב, הקב"ה שונא"¹⁹.

---

¹⁷ כמובן יש עוד סימנים שמתעסקים בהלכות אישות כמו אבן העזר כ"ה ו-ע"ו. אבל בדרך כלל מי שאינו מתעסק בהלכה באופן קבוע לא מכיר את חלק אבן העזר בשלחן ערוך. לאומת זה, סימן ר"מ במשנה ברורה נמצא בחלק של המשנה ברורה שכל בחור ישיבה לומד, ולכן הגישה שלו מובנת על ההבנה השגויה של סימן הזה. כמו שאמר הרב אלישיב זצ"ל שמי שלומד הסימן הזה קרוב לוודאי לא יבין אותו נכון. לכן העדפנו להביא בחלק הזה של הספר את סימן ר"מ עם דברי הסבר, ובחלק שני להביא מקורות יותר מקיפות משאר ספרי הלכה.

¹⁸ דיסוננס קוגניטיבי דהיינו דעה קדומה שלנו קובעת מראש שזה לא יכול להיות מותר, על בסיס מה שלמדנו כבר בעבר. לדוגמה, עניין של שמירת עיניים והבנה מוטעית בהלכות אלו במבט של רווק כלפי העולם ולא בתור נשוי כלפי אשתו.

¹⁹ רב שוחטוביץ בספר בנין הבית.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

דבר זה פשוט בעניינו כנכון היות וכל העריות שבתורה יש דין לפרוש מהם, וסייג לקדושה פרישה²⁰, למה כאן עם אשתו יהיה שונה? גישה המוטעית זו מחזקת עוד יותר על ידי הבנתנו השגויה של סימן ר"מ, בהבנתנו של הכתוב באופן הלכתי, ולא "מוסרי" ו"מושגי" כמו שהוא באמת נכתב²¹.

הדבר כלל אינו כן בין בני זוג, וגישה כזו אינה במקומה כלל אלא רחוק מאוד מהאמת, הרי אנו מברכים בחופה "והיתר לנו את הנשואות לנו"²². נקודת המוצא בתוך הנישואין היינו שאשתו של אדם מותרת לו לחלוטין²³. פרישות באי קיום הלכה אינו פרישות נכונה, ואדרבה אי הבנה של מקומה של פרישות בתוך הנישואין, גורם לפרוש בקלות לעבור על איסורי דאורייתא²⁴. במקום שהפורש עולה מעלה מעלה דרגות בעבודת השם בו זמני כמו שחושב שהוא עושה בפרישות שלו, באמת ההפך קורה, והוא עובר על איסורים בפרישותו שאינה במקום באיסורים עד חמורים מאוד²⁵.

צריך לדעת שמצוות עונה היא מצווה כמו כל מצווה אחרת, לדוגמה אכילת מצה²⁶ ארבעת המינים ושופר, והחובה הוא חיוב דאורייתא, ולכן

---

²⁰ ראה רמב"ם משנה תורה איסורי ביאה פרק כ"ב הלכה י"ח ו-כ'.

²¹ שהרי מקום של הלכות אישות הינו באבן העזר, ולא באורח חיים. ועי' הסבר מפורט בתחילת חלק שני של הספר.

²² עי' גמרא כתובות ז: ועי' שלחן ערוך אבן העזר סימן ל"ד סעיף א'.

²³ עי' מאירי על גמרא כתובות ז: ד"ה נוסח, ועי' עוד שיטה מקובצת שם ד"ה וזה לשון שיטה ישנה. יש שלבים של איסור, אבל לאחר החתונה כלה מותרת לבעלה, כמו שאנו מברכים - היתר גמור. האיסורים ששייכים הם איסורים מתחומים אחרים כגון טומאה וטהרה.

²⁴ אגרות הקודש א' לבעל הקהילות יעקב.

²⁵ אגרות הקודש א' לבעל הקהילות יעקב סעיף ב' שם.

²⁶ אגרות הקודש א' לבעל הקהילות יעקב סעיף א'.

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

כמו כל דאורייתא, אם יש חיוב יש לקיימו בכל היכולת של האדם בהידור ובשלימות. מצוות עונה הוא נספרת עם המצוות שלקיים המצווה נדרש הנאה, כמו לדוגמה תלמוד תורה, שבת ועוד, וחוסר ההנאה בקיום המצווה גורם לחוסר במצווה. מצוות עונה הוא חוויה של בעל ואשתו, והמצווה היא שיהנו כמה שיותר שניהם יחד²⁷, בעשיית קרבה מתוך אהבה אמיתית בין הבני הזוג²⁸.

יש "גוף" המצווה, הדרך הפעולות שעלינו לקיים כדי למלאות את חובותינו בקיום המצווה, ויש את הכוונות והתכלית שאנו צריכים לשאוף וליגיעה להשיג בקיום המצווה. בעזרת השם נראה שתכלית מצוות עונה הינו להשתמש בה כאמצעים להשתלב ולהתחבר כאחד על ידי בניית זוגיות של איש ואישה לחזור ולהגיע למצב של "והיו לבשר אחד" ממש בחיבור רוחני, פיזי ורגשי.

---

²⁷ דהיינו בדומה למצוות אחרות שהמצווה היא להתענג ולא רק קיום המצווה, זאת אומרת שיש דווקא עניין בתענוג כדי להשתמש בתענוג כאמצעי להשיג את המטרה, אבל בכל זאת התענוג הוא חלק אינטגרלי (בלתי נפרד) של המצווה. לדוגמה, תלמוד תורה שאנחנו מתפללים לקבל מתיקות והנאה בלימוד התורה כמו שנאמר בברכה "והערב נא, והאיר עינינו" וכו'. ברור שמתוך לא לשמה בא לשמה כי זה לוקח זמן לפתח את הצד הרוחני בזה. בכל זאת גם אחרי שהוא מגיע למצב של עשייה לשם שמים, עדיין יש עניין גדול של והערב נא. וכן מצאנו במצוות שבת שיש מצוות תענוג בשבת, שאם הוא מקיים את השבת בהידור אבל חסר לו התענוג בשבת, אז הוא לא קיים את המצווה באופן הראוי. [דרך אגב מצות עונה כלול בעונג שבת].

²⁸ אגרות הקודש א' לבעל הקהילות יעקב סעיף ה'.

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

סימן ר"מ סעיף א: קיום המצווה, זמנה וצורתה

שו"ע סימן ר"מ סעיף א':²⁹ אם היה נשוי לא יהא רגיל ביותר עם אשתו אלא בעונה האמורה בתורה הטיילים שפרנסתן מצויה להם ואין פורעים מס עונתן בכל יום.

הפועלים שעשו מלאכה בעיר אחרת ולנין בכל לילה בבתיהם פעם אחת בשבוע ואם עושים מלאכה בעירם פעמים בשבוע. החמורים אחת בשבוע. הגמלים אחת לשלושים יום. הספנים אחת לששה חדשים.

ועונת תלמידי חכמים מליל שבת לליל שבת וכל אדם צריך לפקוד את אשתו בליל טבילתה ובשעה שיוצא לדרך אם אינו הולך לדבר מצוה וכן אם אשתו מניקה והוא מכיר בה שהיא משדלתו ומרצה אותו ומקשטת עצמה לפניו כדי שייתן דעתו עליה חייב לפקדה.

ואף כשהוא מצוי אצלה לא יכווין להנאתו אלא כאדם שפורע חובו שהוא חייב בעונתה ולקיים מצות בוראו שיהיו לו בנים עוסקים בתורה ומקיימים מצות בישראל וכן אם מכווין לתקון הולד שבששה חדשים אחרונים יפה לו שמתוך כך יצא מלובן ומזורז שפיר דמי.

ואם הוא מכווין לגדור עצמו בה כדי שלא יתאווה לעבירה כי רואה יצרו גובר ומתאווה אל הדבר ההוא:

---

²⁹ ככלל – בחלק זה של הספר דברי השלחן ערוך הם מודגשים (BOLD) והרמ"א הם באלכסון (ITALICS). בדומה לכך - בדברי ההסבר מה שמודגש הוא לשון השלחן ערוך ומה שבאלכסון הוא דברי הרמ"א.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

הגה: גם בזה יש קבול שכר אך (טור) יותר טוב היה לו לדחות את יצרו ולכבוש אותו כי אבר קטן יש באדם מרעיבו שבע משביעו רעב אבל מי שאינו צריך לדבר אלא שמעורר תאוותו כדי למלאות תאוותו זו היא עצת יצר הרע ומן ההיתר יסיתנו אל האיסור ועל זה אמרו רבותינו ז"ל המקשה עצמו לדעת יהא בנדוי:

דברי הסבר: "אם היה נשוי"³⁰ לא יהא רגיל ביותר עם אשתו, אלא בעונה האמורה בתורה"³¹. המשפט הראשון נותן רושם שיש להתרחק מקיום המצווה (מצוות אישות) ושהוא דבר לא רצוי אלא הכרחי שאין מנוס ממנו כמו שלמדנו עד היום (בתור בחורים) אבל המשך דברי המחבר סותרים את המחשבה הזו מיד, כיון שרואים שטיילים חייבים להיפקד את נשותיהם בכל יום. אם כן מה ההבנה הנכונה במה שהמחבר כותב "לא יהיה רגיל ביותר"? אלא שהכוונה היא לא יותר מפעם ביום ללא צורך³², הסיבה לכך, שגם בדבר טוב אין להרבות מעל המידה הטובה.

---

³⁰ למה כתוב נשוי? המחבר מנסה לומר שזה לא מתאים לבחור ללמוד כיון שהוא לא יבין מה שהוא לומד באופן הנכון, ולא שהמחבר מנסה "להסתיר" חלק זה של התורה מהבחורים. המחבר מזהיר שחייבים להסתכל על העניין בעיניים של אדם נשוי שאשתו מותרת לו ולא בחור שכל אישה אסורה לו, ואז תוכל להבין נכון מה שכתוב בהלכות אלו.

³¹ ע'י מגן אברהם סימן ר"מ סעיף א', וע'י באר היטב סימן ר"מ סעיף א' שתלמידיו של האריז"ל שאלו אותו האם הם יכולים לוותר על קיום המצווה בחורף כי צריך לטבול לקרי לאחר קיום המצווה לפני לימוד תורה, ובנוסף להיות פטור מקיום המצווה בזמן שנשותיהם מעוברת ומניקה כיוון שבכל מקרה לא תיכנס להריון, ולכן לא שייך מצוות פרו ורבו? השיב האריז"ל שאם האישה מוחלת בלב שלם אז הוא פטור, ומכל מקום טוב לקיימה.

³² הרב חיים קניבסקי (שליטי"א) זצ"ל.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

"הטיילים³³ שפרנסתן מצויה להם ואין פורעים מס עונתן בכל יום". נקודת המוצא היא, שהחיוב של כולם הוא כמו הטיילים, אלא מכיוון שהתחייבו בכתובה גם לפרנס וגם למצוות עונה, יש לדון מה קודם מבניהם. דהיינו, כשאי אפשר לקיים התחייבות אחת ללא פגיעה באיכות או בכמות של ההתחייבות השנייה. במידה כזו החיוב של עונה נדחה³⁴ מפני התחייבות השנייה, במידה שנקבע לפי קריטריונים של חז"ל. כותב הבעל הטורים, שבשנה ראשונה³⁵ יש על הבעל לפקוד את אשתו כל יום³⁶ בדברי פיוס³⁷ או מעשה המצווה לפי רצונה³⁸.

---

³³ ע' מגן אברהם סימן ר"מ סעיף א' בשם הרמב"ם שהם בני אדם הבריאים והמעונגים. כמו בכל מקום שהדין דחוי החיוב נדחה עד מועד שניתן לקיים אותו, ולא בוטל.
³⁴ כתוב בדברים פרק כ"ד פסוק ה' "ושמח את אשתו", כיצד משחמה? טבע שלה להתענג על חנה בעיניו, ואליו עיניה נשואות, ועליו להשתדל להראות אהבה וקירוב בריבוי שיחה וריצוי [...] ובשנה ראשונה שצריך להשתדלות התאחדות שזה כוונת היצירה והיו לבשר אחד. עד כאן לשון החזון איש.
³⁵ ע' בעל הטורים על דברים פרק כ"ד פסוק ה', וכן מביא המגן אברהם [על הפרי מגדים!]
סימן ר"מ סעיף ג'. וכן הורה רב משה סולוויציק זצ"ל [משוויץ] לחתנים, וכן האדמו"ר משומרי אמונים, והרב חיים קניבסקי שליט"א (זצ"ל). יש גורסים בשנה ראשונה מצווה, יש גורסים חיוב, ויש גורסים שנה ראשונה חובה ולאחר שנה ראשונה מצווה בעלמה.
³⁶ יש להבהיר, המצווה בשנה ראשונה הוא לאו דווקא קיום המצווה כל יום, אלא לשמח את אשתו כל יום בדברי ריצוי ופיוס.
³⁷ הכוונה הוא שאין חיוב להימנע מקיום המצווה אם יש רצון לשניהם לקיים את המצווה.

יש להיזהר שהבעל לא יכפות על האישה תשמיש מעבר לרצונה, עלול להיות בזה איסור (גם אם האישה לא מתנגד ממש אלא קיום המצווה הוא בניגוד לרצונה). גם אם האישה לא מתנגדת אבל זה נגד רצונה, דהיינו האישה לא מתרצת לקיום המצווה ממש אלא מוכנה לעשות מאמץ יתר, ולכן זה לא הגיע לרמה של איסור. קיום המצווה בניגוד לרצונה של האישה גורם לריחוק בין בני הזוג ודיחוי לעניין קיום המצווה בעתיד על ידה, במיוחד אם זה יוצא מגדרו.

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

"הפועלים שעשו מלאכה בעיר אחרת ולנין בכל לילה בבתיהם פעם אחת בשבוע ואם עושים מלאכה בעירם פעמים בשבוע. החמורים אחת בשבוע. הגמלים אחת לשלושים יום. הספנים אחת לשהה חדשים. ועונת תלמידי חכמים מליל³⁹ שבת לליל שבת"⁴⁰.

למה אצל תלמיד חכם כתוב משבת לשבת, ואצל שאר אנשים כתוב כמה פעמים לפי תקופה? תכתוב פעם בשבוע, פעם בחודש פעם חצי שנה, כל אחד כמה פעמים בתקופה כפי שהוא חייב? מצד אחד כתוב שיש להתעסק בשבת בללמוד תורה, להתפלל ולהתקרב לעבודת הקב"ה, ומאידך כתוב שיש מצווה להתענג ולהנות בשבת.

תלמיד חכם שלומד כל השבוע, עליו כתוב דווקא להרבות בתענוגים ובהנאות בשבת, וכחלק מתענוגי שבת זה לקיים את המצווה בליל שבת⁴¹. מי שמתעסק בפרנסתו כל השבוע ולא מתעסק בלימוד התורה כל השבוע, עליו כתוב דווקא שירבה בלימוד בשבת, לכן הזמן שלו כתוב כמה פעמים בשבוע, ואין התייחסות דווקא לליל שבת. זה היה נכון בזמן הגמרא

---

³⁹ ע"י כף החיים אורח חיים סימן ר"מ סעיף י ס"ק א' סי' לדבר ושמרו "בני ישראל את השבת" ראשי תיבות ביאה.

⁴⁰ ע"י מגן אברהם אורח חיים סימן ר"מ סעיף ג' שבימי חול צריכים לעסוק בתורה בלילה שתורתן אומנתן והוא הדין בראש חודש וימים טובים (שחייבים בהם בקיום המצווה) ואל יאמר אדם אעשה עצמי כתלמיד חכם כי כתיב ועונתה לא יגרע (ספר הקנה).

⁴¹ וכן מביא האליה רבה סימן ר"מ סעיף ב' בשם האריז"ל שלילי יום טוב ולילי ראש חודש דינם כליל שבת. וע' דרך פקודיך (לבעל הבני יששכר) מצוות עשה, חלק הדיבור, אות ח' שאין הכוונה שיש איסור לתלמיד חכם לקיים המצווה בימי חול, אלא שיש עליו חובה (עדיפות) לקיים המצווה בליל שבת ויום טוב. ומוסיף שם, "שכל מי שעדיין לא קיים המצווה דאורייתא של פרו ורבו (היינו בן ובת) "אסור להחמיץ המצווה, רק מחויב להשתדל במצווה בכל עת המוכשר על פי תכונת גופו ובריאותו", וקפידה של ליל שבת הוא דווקא למי שכבר קיים מצוות פרו ורבו גם לדעת המקובלים.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

והראשונים, היום זה השתנה, וגם תלמיד חכם שזמנו רק פעם בשבוע כתוב שכדאי להקפיד על קיום המצווה פעמים בשבוע⁴².

גם הזמנים שכתוב לגביהם שהם זמנים פחות "טובים" לקיום המצווה⁴³ (ע' הערה) אם אותו זמן נופל על ליל טבילה או במקרה שהבעל⁴⁴ יכול לבוא (אפילו רק) לידי הרהור⁴⁵, יש מצוה לקיים המצווה גם בזמנים אלו. על פי הלכה, איסור לקיים המצווה הוא רק ביום כיפור, תשעה באב ובימי אבלות⁴⁶. היסוד כאן, כמו שאם מגבילים הבן אדם מלעשות משהו, הוא יחשוב על זה כל הזמן, כך אם אוסרים עליו קיום המצווה הוא יבאו

---

⁴² ע' ביאור הלכה אורח חיים סימן ר"מ סעיף א' ד"ה תלמיד חכם.

⁴³ ע' משנה ברורה סימן ר"מ סעיף ז' אין לשמש בלילה הראשונה של פסח, ליל שבועות, שני ימים של ראש השנה וליל שמיני עצרת אם הם לא יוצאים בליל טבילה, שאז חייב לקיים המצווה כרגיל. וכל זה אינו אלא לאדם שהוא מלא ביראה ולא יחטא ח"ו, אבל אלו שיצאם מתגבר עליהם והם חושבים שימים אלו הם כעין איסור תורה ועל ידי זה באים ח"ו לידי כמה מכשולים, מצוה עליהם לקיים המצווה כרגיל אפילו בראש השנה, ובלבד יטבול למחר. לאחר ומצד הדין אין איסור לקיים המצווה אלא ביום הכיפורים, בתשעה באב ובימי אבלות שלו או שלה [חכמת אדם]: **חשוב לציין שכתוב בביאור הלכה שמי שעדיין לא קיים מצוות פרו ורבו [דהיינו בן ובת], אין להחמיר בימים אלו כלל** [למעט יום כיפור, תשעה באב וימי אבלות].

⁴⁴ ע' כף החיים אורח חיים סימן ר"מ סעיף ב' ופשוט דכל זה הוא למי שמסתתר עם קונו ואינו בא לידי הרהור אם מתעכב לזמנים הנזכרים. הימים טובים האלו הם זמנים שלא נמצאים בשגרה היומית הרגילה, ולכן ההתמודדות עם הרוחנית היא יותר גדולה, כיון שזה זמן שנמצאים עם משפחות אחרות ואנשים מתלבשים במיוחד יפה, אוכלים ושותים ונמצאים בטוב לב. [דהיינו, מי שלא שולט ביצרו, כיון שזה זמן שמתגבר היצר, אין להחמיר כלל].

⁴⁵ אפילו הרהור על אשתו ובדרך מותר.

⁴⁶ רק יום כיפורים אסור מדאורייתא, תשעה באב וימי אבלות הם אסורים מדרבנן. לגבי יום הכיפורים הסבר לאיסור תשמיש על פי סוד ע' שער הכוונות, דרושי יום הכיפורים דרוש שלישי.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

לחשוב על קיום המצווה כל הזמן. [הכוונה של כל הזמנים הוא המינימום שהוא חייב לפי תורה, ולא כמו שטועים לחשוב שמדובר במקסימום החיוב].

"וכל אדם צריך לפקוד את אשתו בליל טבילתה ובשעה שיוצא"⁴⁷ לדרך
כיון שהאישה משתוקקת בזמנים אלו לבעלה⁴⁸ ולכן תמיד יש לו חיוב נוסף באירועים אלו **"אם אינו הולך לדבר מצוה וכן אם אשתו מניקה"⁴⁹** מוסיף המשנה ברורה "אפילו" מניקה. למה זה חידוש? כיון שאשתו מותרת כל החודש היינו חושבים שלמרות שהם ביחד יותר מהרגיל (מבחינת חיוב שלו) למרות זאת, אם... **"והוא מכיר בה שהיא משדלתו ומרצה אותו ומקשטת עצמה לפניו כדי שיתן דעתו עליה חייב לפקדה"**.

יש לשאול, אם הבעל חייב לקיים המצווה כל פעם שהאישה משתוקקת אליו, וגם כתוב בהמשך כשיש לבעל צורך לקיום המצווה גם כן חייבים לקיים המצווה ביחד⁵⁰, אז למה צריך הקריטריונים של חז"ל? הרי זאת

---

⁴⁷ וכן כשהוא בא מהדרך ע' כף החיים אורח חיים סימן ר"מ סעיף י"ח ס"ק א'.

⁴⁸ או מדאגה של סכנת הדרך או מהחוסר שיהיה לה בעונה וקירבה גופנית עם בעלה. לפי דעה השני, יש חובה על הבעל גם אם האישה נוסעת, ולא רק אם הבעל נוסע. ראוי להחמיר כדעה השני.

⁴⁹ ע' מגן אברהם סימן ר"מ סעיף א' וע' בכף החיים: בעניין הזיווג בתקופה שאתו מעוברת או מניקה, בוודאי כי גם בזמנים האלה חייב אדם לקיים המצווה ואין לומר כי אדרבא נראה ח"ו לבטלה.

⁵⁰ ע' אגרות הקודש לבעל הקהילות יעקב אגרת ב' בסוף, וכן משמע מדברי משנה ברורה סימן ר"מ סעיף נ"ד שאשה שמאחרת את הטבילה כדי לצער את בעלה עוברת על עבירה גדולה, ומובן מאליו שאותו דין חל אם היא מסרבת לקיים את המצווה עם בעלה כדי לצער אותו. [מיותר להזכיר שאם הבעל לא מקיים חיובו של מצוות עונה כלפי אשתו, שהוא מספר איסורי דאורייתא חמורים]. ביטול המצווה היה אחד מהדברים שמצרים השתמשו כדי לענות ולצער את עם ישראל במצרים ראה גמרא יומא עד :

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

אומרת שמדובר במצב ששני הצדדים לא צריכים בכלל כגון בתקופה שהם טרודים וכדומה (כי כבר אמרנו לעיל אם אחד צריך יש חיוב תמיד!)?

השקפת התורה היא לא שהאישות בא לספק צורך בהכרח, אלא שהאישות באה לשרת תכלית ומטרה, ולכן יש חיוב לקיים את האישות גם ללא "צורך" כדי להגיע למטרה הזו. מטרת האישות היא לחבר בין בני זוג ולהפוך אותם "לבשר אחד" ריגשי ונפשי, וזאת על ידי ה"דבק"⁵¹ של תאוה. האישות זה לא הכרח גופני שחייבים להסתדר אתו, אלא זה אמצעי שהקב"ה ברא כדי לאפשר לנו להגיע למטרה של לחזור להיות במצב כמו אדם הראשון לפני הפרדת איש ואישה לשני גופים נפרדים.

כדי להגיע למטרה של שילוב שני אנשים כאחד, יש מינימום הכרחי לקיום המצווה בשבוע כדי לא לסטות מהתכלית הזו, גם ללא קשר לצורך גופני⁵². זה גם ההסבר למה משמשים דווקא פנים אל פנים, בשונה מחיות. אצל

צריך להבין מה שכתוב שהאישות משעובדת לבעלה לקיום המצווה הכוונה הוא גם שלא נוח לה במיוחד או שאין לה רצון לקיים את המצווה באותו זמן, עדיין היא משועבדת לבעלה לקיים את המצווה. מובן מאליו שיש סיבה עבור האישות לא לקיים את המצווה, לדוגמה שהזמן קשה לה (צריכה לצאת לעבודה, להתכונן לאורחים), יום קשה או קיום של הטרדות חיצוניות שאז האישות לא משועבדת. העיקר שהבעל צריך להיות "מנטשי" (בן אדם) עם דרישתו לקיום המצווה, ולא בכל תנאי ובכל עת מחויבים ומשועבדים לזולת. וע' כף החיים סימן ר"מ סעיף ט"ז ס"ק א', ע' זוהר פ' משפטים דף קי"א. ראה בנוסף להלן שו"ת סימן י"ח.

⁵¹ ע' גמרא שבת קנב. משים שלום בבית. ראה בנוסף פירוש הרמב"ן על בראשית פרק ב' פסוק כ"ד.

⁵² מצד אחד יש דרישה להחזיר את הזוג להיות במצב של גוף אחד בצד הגופני וזאת על ידי קיום המצווה. במגביל לזה יש גם הצורך להחזיר את הזוג להיות גוף אחד בפן הריגשי. הדגש על פן הריגשי והמנטלי קיים בזמן של נדות, שהקרבה הגופני אסור, ולכן ניתן להתרכז בקרבה הרוחני, מנטלי, ורגשית.

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

החיות המטרה היא רק להרבות את המין ולא את הקשר בין בני הזוג, לכן השני אינו רלוונטי כלל ואין צורך לראותו. אצל בני אדם יש חשיבות רבה לקשר בין בני הזוג, ולכן יש עדיפות תמיד לקיים המצווה פנים אל פנים⁵³ כדי לחזק את החיבור והחיבוב ביניהם, ולא בצורות אחרות אם אין סיבה לכך⁵⁴, אף על פי שמותר. קו מחשבה זה מנחה אותנו בכל ההלכות של אישות, כחוט השני שמחבר את ההלכות האלו.

“ואף כשהוא מצוי אצלה לא יכווין להנאתו אלא כאדם שפורע חובו”
הייתכן? לפי מה שכתוב כאן בדברי המחבר, יש על הבעל להשתדל לא להנאות ממעשה המצווה, הרי כתוב במפורש לא יכווין להנאתו! האם שייך שבן אדם יאכל משהו טעים שהוא נהנה מהטעם ולא יינה מהטעם לאור העובדה שאין כוונתו להנאות? ברור שנהנים וחייבים להנאות⁵⁵, אך הכוונה הוא שלא תהיה המטרה להנאתו בלבד⁵⁶, אלא שתהיה המטרה להנאות את האישה על מנת להתחבר איתה, והנאתו תבוא ממילא.

---

⁵³ עי' זוהר רעיה מהמינא כרך ג' (ויקרא) פרשת בהר קח: סודות גבוהות בזה.

⁵⁴ וכמו שנראה לקמן שאם יש הנאת יתר לבני הזוג בצורה אחר, וודאי שמותר. רב ניסים קרליץ זצ"ל אמר שאם יש לאדם צורך לתאוה מסוימת עם אשתו, זה אמור לקשר אותם יותר כי הוא רוצה לעשות כך עם אשתו, אדרבה שיעשה, ויבדוק לאחר מכן האם זה מוסיף לקשר ביניהם או לא. אם זה מוסיף בקשר שביניהם, אז מותר להם לחזור על הדבר שוב. אם אותו הדבר לא הוסיף לקשר ביניהם, אז שימנע בעתיד מהדבר. ואיך אפשר לדעת האם להמשיך? אם בפיוס לאחר המעשה [כ-חצי שעה שהוא צריך להיות עם אשתו ביחד אפילו בשב ואל תעשה] שהאישה שוכבת לידו והוא מחזיק את ידה והוא מרגיש עדיין מחובר איתה למרות שפרשו, זה אומר שזה קישר ביניהם.

⁵⁵ עי' דרך פקודיך (לבעל הבני יששכר), מצווה הראשונה, חלק הדיבור, אות ה' שמוכיח מ-ישי [אבי דוד המלך] שהיה מבין ארבע אנשים שמתו ללא חטא כלל, אלא "בעטיו של הנחש", ובכל זאת המדרש מביא שישי נהנה מהמעשה אישות וזה חלק ממצוות אישות.
⁵⁶ עי' פלא יועץ, ערך עונה, שלפי הכוונה בעת קיום המצווה אפשר לקיים מצווה כמו הנחת תפילין או ח"ו להיות מנוול ברשות התורה – והכל הולך אחר הכוונה.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

ההנאה הוא הדבק שמחבר ביניהם. ועל זה נאמר "לתאוה יבקש נפרד"⁵⁷, האם ההנאה היא אמצעי לחיבור יותר עמוק וכוללת או האם ההנאה עצמית הוא המטרה של החיבור עבורו.

"(אלא יכוון) שהוא חייב בעונתה ולקיים מצות בוראו שיהיו לו בניס עוסקים בתורה ומקיימים מצוות בישראל וכן אם מכוון לתקון הולד שבששה חדשים אחרונים יפה לו שמתוך כך יצא מלובן ומזורז שפיר דמי". לא צריך להימנע מקיום המצווה בשלושה חודשים הראשונים של הריון, אלא ימשיך כמו שמחויב תמיד, אלא יעשה בעדינות [!!] ולא מדי בעומק⁵⁸, ושומר פתאים השם. יש להשתדל לקיים את המצווה לא פחות מפעם בשבוע, כי פחות מזה גורם לריחוק בין בני הזוג⁵⁹. צריכים לדעת שכרוך בזה קושי לוולד ולאשה, ולכן בשלושה חודשים הראשונים חשוב יותר לחפש זמנים וצורות נוחים וקלים לאשה, לדוגמה שהיא למעלה, וכן לקיים המצווה ביום שיש יותר כוח.

"ואם הוא מכוון לגדור עצמו בה כדי שלא יתאוה לעבירה כי רואה יצרו גובר ומתאוה אל הדבר ההוא (פי' הוא רוצה לקיים המצווה עם אשתו כיון שחושש לעצמו שיעבור עבירה אם הוא לא מחבר עם אשתו): **הגה גם בזה יש קבול שכר**" לא רק שהם נהנים אלא גם מקבלים שכר על קיום מצווה דאורייתא. מובן מאליו שזה לא רק היתר להסתדר עם צורך גופני, אלא מקבל שכר על קיום מצווה. "אך (טור) יותר טוב היה לו לדחות את יצרו ולכבוש אותו כי אבר קטן יש באדם מרעיבו שבע משביעו רעב"

---

⁵⁷ משלי פרק י"ח פסוק א'.

⁵⁸ כיוון שבשלושה חודשים הראשונים החיבור של הולד לאמא עדיין יחסית חלש, ולכן יש להתנהג יותר בעדינות. הקב"ה ברא את העולם בחוכמה, האישה והולד יכולים לסבל את התשמיש בקלות, רק יש עניין להיות יותר רגיש ועדין.

⁵⁹ הרב ניסים קרליץ זצ"ל.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

הכוונה היא, שזה לא כמו מחסנית שאפשר למלא לעתיד, בקיום הרבה בזמן אחד ולמעט בזמן אחר. התאווה והסיפוק הם זמניים בלבד, בין שמרבה ובין שממעט.

"אבל מי שאינו צריך לדבר אלא שמעורר תאוותו כדי למלאות תאוותו"
זאת אומרת שאם הוא רוצה רק למלא את תאוותו, ואין לו אינטרס לגדור את עצמו מעבירה, לקיום מצווה או לקרבה עם אשתו, והוא מקיים תשמיש לסיבה אחרת כמו תאווה בלבד, אין זו מטרה הראויה, ולכן "זו היא עצת יצר הרע ומן ההיתר יסיתנו אל האיסור ועל זה אמרו רבותינו ז"ל המקשה עצמו לדעת יהא בנדוי".

למרות שהמצווה מיועד לתכלית נשגב וחשוב ביותר, ניתן גם לנתק את המעשה מתכליתו ולהשתמש במצווה באופן מנוגד לתכליתו. מי שמשמש לא לשם קרבה עם אשתו, הרחקה מעבירה או לשם קיום המצווה, אלא מעורר את תאוותו כדי להנאות בלבד, מרחיק את המעשה מתכליתו ברדיפתו לאחר תאוות העולם. רדיפה לאחר התאוות יוביל אותו עם משך הזמן אפילו לעבור עבירות חמורות.

סימן ר"מ סעיף ב: מחשבה בקיום המצווה

שו"ע סימן ר"מ סעיף ב': לא ישתה אדם בכוס זה ויתן עיניו בכוס אחר ואפילו שתיהן נשיו:

דברי הסבר: בכל מקום ניתן לומר שאחד ועוד אחד שווה שתיים, אז למה כששתי הנשים מותרות לו, למה שיהיה אסור לחשוב על השנייה שהוא נמצא עם האחרת, הרי שתיהן מותרות לו? מכאן רואים שיש מהלך שעובר

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

ומתבר את כל הסימן הזה, דהיינו שהמטרה בחיי אישות הוא לחבר שני אנשים ספציפיים יחד על ידי ההנאה של החיבור, ולא סתם להנות לבד או ל"הסתדר" עם צורך גופני⁶⁰. ולכן, גם אם אשתו השנייה מותרת לו, אם הוא חושב על אישה אחרת בו בזמן שהוא נמצא עם אשתו, הוא לא ממלא את התועלת של החיבור, וזה מרוקן לגמרי האקט של אישות מהתוכן והתכלית שאמור להיות בו.

סימן ר"מ סעיף ג: בני תשעה מדות [מצבים אישיים שבהם יש להימנע מקיום המצווה]

שו"ע סימן ר"מ סעיף ג': "וברותי מכם המורדים והפושעים ביי" אלו בני תשעה מדות בני אנוסה, בני שנואה, בני נידוי, בני תמורה⁶¹, בני מורדת, בני שכרות, בני גרושת הלב, בני ערבוביא, בני חצופה:

דברי הסבר: לצערנו, רואים שיש אנשים שהילדים שלהם לא יוצאים איך שהיו מצפים מאותו משפחה, והסוד הרבה פעמים נובע מזה ששימשו בצורה לא ראויה, ולכן יוצאים ילדים בני תשעה מדות. וזה מה שכתוב כאן במחבר, שהקב"ה אומר, שהתשתית של כל העתיד של הילד עומד

---

⁶⁰ ראה גמרא נדרים כ: רש"י ד"ה בני שכרות וד"ה ושנואה שקיום המצווה להנאה בעלמה ללא מטרה של חיבור ואהבה נחשב בעילת זנות גם שעושה זאת עם אשתו. וזה ההסבר בכל מקום כוונת חז"ל שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות – הנחת יסוד של חז"ל שאין אדם משפיל את עצמו לקיים יחסים ללא אהבה ורצון חיבור עם האישה אלא לתאוה גופנית בלבד.

⁶¹ ע'י מגן אברהם סימן ר"מ סעיף ט': וצ"ל דדווקא כשראה רחל שוכבת במטה ונתכוון לגוף זה ואחר כך נודמנה לו לאה תחתיו אבל יעקב בשעת כניסתו לחופה ראה לאה ונתכוון לגופה רק שסבר ששמה רחל לית לן בה, וכיוצא בזה חילקו בסנהדרין גבי נתכוון להרוג את זה והרג את זה.

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

ותלוי בזמן המעשה. בדוק ומנוסה איך שהזוג נמצאים ביחד כשהאישה נכנסת להריון משפיע על האישיות הבריאות והאופי של הילד⁶², ורואים את ההשפעה כפשוטו.

משנה ברורה סימן ר"מ סעיף י"ד ד"ה אנוסה: אפילו אינה אנוסה רק שאינה מרוצה מפני כעס שיש לה עליו לכן יפייס ואח"כ יבעול: רואים מכאן, שמדובר בכעס פנימי, ואם כן, איך אפשר לדעת האם היא אינה מרוצה משום כעס, או משום סיבות אחרות כמו עייפות? צריך לחזור אחורה כמה ימים ולבדוק האם הבעל עשה משהו לגרום כעס אצל אשתו? אם לא, עליו לבדוק האם משהו מפריע לאשתו. כדי לדעת האם יש משהו בליבה, יש עליו לומר, שהוא בעלה וחייב לדעת אם יש לה משהו בליבה עליו, כדי שיוכל לתקן. אחרי זה, אם עדיין אומרת שאין בליבה כלום, אז מותר להיות ביחד ואין מה לחשוש.

משנה ברורה ר"מ סעיף ט"ו שנואה: בשעת תשמיש אבל אם היא אז רצויה אע"פ שהיא שנואה שרי [טור]: כאן רואים שרק אצל הגבר יכול להיות מציאות שבשעת המעשה אשתו יכולה להיות רצויה לו, למרות שהוא שנואה אותה, בשונה מהאישה שאינה מתרצה להיות עם בעלה בשעה שיש בליבה עליו.

משנה ברורה ר"מ סעיף י"ז מורדת: דאמרה לא בעינא לך לבעל ואעפ"כ הוא משמש עמה אע"פ שהיא מרוצה לו בשעת תשמיש: רואים כאן, אם התשמיש לא למטרת אישות וחיבור, אסור להיות ביחד.

---

⁶² הרב אייזיק שר זצ"ל ע' קונטרס קדושת ישראל עמוד 4.

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

משנה ברורה ר"מ סעיף י"ח שכרות: הוא או היא שכורה. ומסתברא דדוקא נתבלבל דעתו מחמת שכרות ולא בששתה רביעית [פמ"ג]: שוב, למרות ששתיהן מרוצים ורוצים להיות ביחד, אין זה חיבור, ולכן התשמיש לא למטרת חיבור של בני הזוג אלא בהמי בלבד. יש לשים לב, לא מדובר כשהתבסמו, שמותר, ולא בהגדרה ההלכתית מתי שאסור להתפלל וכדומה, אלא מדובר כשאחד מבני הזוג "התנתק" מהסביבה, ומתנהג בלי שליטה.

משנה ברורה ר"מ סעיף י"ט גרושת הלב: שבדעתו לגרשה אע"פ שהוא אוהבה כגון מאותן שכופין להוציא: יש להבדיל בין מי שמדבר על רצון להתגרש, שבדרך כלל אלו מילים בעלמה, ושעת כעס בלבד. לבין מי שמתכנן באמת להתגרש.

משנה ברורה סימן ר"מ סעיף כ"ב חצופה: שתובעתו בפה אבל אי מקשטת עצמה ומרצה אותו שיתן דעתו עליה אדרבה אז חייב בעונה כדלעיל בס"א והו"ל בנים מהוגנים. תביעה בפה זה רק שהאישה תובעת באופן בוטה את המעשה עצמו, דהיינו במילה שמקובלת לתאר את המעשה עצמו. לדוגמה, כמו שלא אמרה לרחל בעלה ישכב איתי הלילה, אבל ליעקב אמרה "אליי תבוא", ובזכות שתבעה את יעקב ברמיזה ולא בגסות למרות שאמרה דברים שנראים כבוררים, זכתה ליששכר⁶³. ולכן מותר לאישה לומר לבעלה, לדוגמה, תחזור מוקדם, אני צריכה אותך, תבוא לישון מוקדם וכדומה. כל זה רק כשהאישה מזמנת את המעשה (ולפני שמתחילים להתעסק במעשה), אבל בשעת מעשה שהם כבר

---

⁶³ ע' טהרת ישראל סימן ר"מ סעיף ג' אות כ"ט, וע' שם באר יצחק אות קס"ז שמצטט את הלבוש.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

עסוקים בפיוס או במעשה עצמו, מותר לאשה לומר גם באופן בוטה וברור לבעלה מה שהיא רוצה ואיך⁶⁴.

אם האישה תובעת בפה באופן אסור, יש על הבעל מצד אחד לעודד את האישה כדי שלא תתבייש ממנו, ולכן עליו לומר בעדינות שזה טוב מאוד שאומרת שהיא רוצה, אבל שיש בעיה בנוסח. מכל מקום יש להימנע מקיום המצווה באותו רגע⁶⁵, ועל הבעל לדחות קצת⁶⁶ תחילת הפיוס בעדינות ולאחר שעבר קצת זמן על הבעל ליזם מצידו את המעשה.

וכל אלו הדברים הנזכרים כאן צריך לזהר אפילו כשהיא מעוברת או זקנה שאינה ראויה לילד [פמ"ג]. כתוב בספרים הקודשים, שבכל החיבורים שהיו בין איש לאשתו יולדו צאצאים, ולעתיד לבוא יראו הפירות (הצאצאים) שנולדו מכל חיבור וחיבור. **כתבו האחרונים דיש לזהר מלבוא על אשתו כשהיא ישנה:** כותב תוס' דווקא שישנה ממש⁶⁷,

---

⁶⁴ ע'י ספר חסידים תק"ט.

⁶⁵ ע'י ספר חסידים תק"ט, שאם הוא מרגיש שאין עליו לחכות או היא תכעס עליו, יתחיל הוא לדבר בעניין תשמיש איתה ויזם את הדבור וזה יהפוך את היזמות של העניין להיות בחזרה להיות שלו.

⁶⁶ דהיינו לעשות הפסק כלשהו בין הדרישה שלה, אבל בכל זאת כיוון שהאישה רוצה יש על הבעל חיוב עונה, ולכן לא יכול לדחות אותה. הזמן הולך לפי הנסיבות, כל מקרה לגופו.

אם הבעל ידחה יותר מדי זה יכול לגרום לחסימה רגשית אצל האישה, כי מרגישה דחוייה בחשיפה הרגשית שלה לבעלה [ינתפסה בקלקלותיה"]. **לכן יש להזהר לא לדחות מדי ולהיות מאוד עדין לגבי הדחייה!** בדרך כלל בכיוון של רבע שעה זה מספיק, ואין צורך להאריך בהפסקה ממשית.

⁶⁷ ע'י מסכת כלה רבתי פרק א' שמוסיף לתשע מידות עוד אחד "בני ישנה" וראה בזה נוסף ט"ז יורה דעה סימן קפ"ד סעיף א' ושי"ך יורה דעה סימן קפ"ד סעיף ל"א וכן קיצור שלחן ערוך סימן ק"ן סעיף י"ג.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

אבל אם היא קצת ערה ומודעת מה קורה, אלא חצי מנמנמת, מותר כיון שזה עדיין נחשב חיבור בין בני הזוג⁶⁸.

סימן ר"מ סעיף ד: הגדרה ודין של "אותו מקום"

שו"ע סימן ר"מ סעיף ד': אסור להסתכל⁶⁹ באותו מקום שכל המסתכל שם אין לו בושת פנים ועובר על והצנע לכת ומעביר הבושה מעל פניו שכל המתבייש אינו חוטא דכתיב ובעבור תהי' יראתו על פניכם זו הבושה לבלתי תחטאו ועוד דקא מגרי יצר הרע בנפשי' וכל שכן הנושק שם שעובר על כל אלה ועוד שעובר על כל תשקצו את נפשותיכם:

דברי רמב"ם: אסור להסתכל באותו מקום כל מה שכתוב בגמרא⁷⁰ מותר לעשות חוץ משני הדברים האלו [לנשק ולהסתכל באותו מקום]. הרמב"ם מביא בהלכות איסורי ביאה⁷¹ שהכל מותר לעשות עם אשתו כשהיא מותרת [ולא נדה]. מאידך כותב הרמב"ם בהלכות דעות⁷² הרבה הגבלות

---

⁶⁸ ע'י אשל אברהם סימן ר"מ סעיף י' ופלא יועץ ערך "זיווג".

⁶⁹ ראה בפירוש תלמידי רבינו יונה סוף פרק שלישי דגמרא ברכות. על פי הלכה איסור הסתכלות בדרך כלל מתייחס להסתכלות ולא ראייה בעלמה, ולכל אחד יש הגדרה הלכתית אחרת. הסתכלות הכוונה, לא רק ראייה בעלמה אלא להתבונן בדבר, להסתכל באופן שיכול להתבונן פרטים קטנים לדוגמה. ראייה בעלמה ללא התבוננות, אין בו איסור, ולא על זה מדובר בהלכה. ניתן לאבחן ההבדל בין ראייה להסתכלות במידה ואורך של ההסתכלות. בראייה בעלמה אדם לא מאבחן פרטים מעבר לנקודות כלליות ביותר. בהסתכלות, האדם מתבונן יותר זמן ומאבחן פרטים נוספים של הדבר. הלכה אוסרת הסתכלות בדבר איסור, ולא ראייה בעלמה.

⁷⁰ ע'י גמרא נדרים כ: וע'י רמ"א אבן האזר סימן כ"ה סעיף ב'.

⁷¹ רמב"ם משנה תורה הלכות איסורי ביאה פרק כ"א הלכה ט'.

⁷² רמב"ם משנה תורה הלכות דעות פרק ה' הלכה ד'.

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

מה לעשות ומה לא לעשות. ההסבר הוא, שנכון לפי הלכה הכל מותר כמו שהרמב"ם פסק בהלכות איסורי ביאה וכמו שנפסק ומובא גם להלכה בשלחן ערוך אבן האזר. אבל, בהלכות דעות, הרמב"ם עסוק בגישה נכונה לחיים ומוסריות [ולאו דווקא הלכה גרידה], ולכן מסביר הרמב"ם איך כדאי להתנהג ולחיות על מנת לחזק את החיבור בין איש לאשתו, כדי להגיע לתכלית הזאת, יש דברים שעדיף להימנע מהם גם שהם מותרים.

שכל המסתכל שם אין לו בושת פנים ועובר על והצנע לכת ומעביר בושה מעל פניו שכל המתבייש אינו חוטא הרב משה שמואל שפירא זצ"ל כתב בהגהות האישית שלו בספר טהרת ישראל שלא מועיל תשובה בזה, אלא זה מציאות שזה גורם להעביר בושה מהבן אדם.

דכתיב ובעבור תהי' יראתו על פניכם זו הבושה לבלתי תחטאו ועוד דקא מגרי יצר הרע בנפשי' וכל שכן הנושק שם שעובר על כל אלה ועוד שעובר על כל תשקצו את נפשותיכם: אם בן אדם מתאוה לזה, למה זה נחשב "לבל תשקצו", הרי זה מה שהוא רוצה? ההסבר הוא, שחז"ל הבינו שלמרות שעכשיו הוא מתאוה והוא במצב מחומם ורוצה למלות את תאוותו, במהות של הדבר זה נותר במצב של "בבל תשקצו".

ידוע מאמר חז"ל שמתאר את כלל ישראל כרחמנים, ביישנים וגומלי חסדים,⁷³ וזה תיאור איך לזהות יהודי. חז"ל, כדי לשמור על המהות של יהודי ועל העדינות נפש שאמור להיות לכל אחד כדי להצליח בעבודת השם, הדגישו החשיבות לשמור על הנפש של היהודי [על ידי שמירת מידת הביישנות של יהודי]. הכל מותר לעשות עם אשתו, ויותר מזה הכל מצווה לעשות עם אשתו, אבל להסתכל ולהתבונן באותו מקום, יעביר את

---

⁷³ עי' גמרא יבמות עט.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

העדינות נפש מבלי להוסיף באמת בתאוה ותשוקה ביניהם⁷⁴, ולכן אין הנזק שווה בצער המלך.

להסביר כדי להקל על הקורא להבין את העניין, נפש האדם אין לה תאוה, ולכן היא נשאר מנותקת מעניין התאוה. התאוה שייכת לנפש האדם רק ברמה שזה כלי עזר להשיג מטרה רוחני. תאוה מתקיימת כאמצעי לבנות את החיבור בין בעל ואשתו. הסתכלות ונישוק של אותו מקום לא מוסיף לחיבור ולכן אינו משרת תכלית רוחני כלל. כתוצאה מכך, הנפש קצה מלהסתכל באותו מקום, גם אם גוף האדם מתאוה לזה דווקא. ישנה דחייה אובייקטיבית,

לדוגמה, איש שהלך לטיול ואין לו מים, מגיע למקום שיש שם מים עם שתי כוסות, אחד מלוכלך מלא בוץ ואחד נקי. אם נשאל את האדם שמאוד צמא, הוא יגיד שלא איכפת לו לקחת הכוס המלוכלכת, הוא רק רוצה לשתות ולהרוות צימאונו. כל אדם אובייקטיבי יגיד שברור שהוא צריך לקחת את הכוס הנקייה, ואם ייקח את הכוס המלוכלכת זה בל תשקצו, למרות שהבן אדם בוחר בכוס המלוכלכת ורק רוצה להרוות צימאונו, כי לנפש נשאר רק "הבל תשקצו".

סימן ר"מ סעיף ה: תנוחת הגוף הרצויה בקיום המצווה

**שו"ע סימן ר"מ סעיף ה': הוא למטה והיא למעלה זו דרך עזות שמשו
שניהם כאחד זה דרך עקש:**

---

⁷⁴ ע'י בחלק השו"ת סימן ל"ו הגדרת אותו מקום, ולפי ההסבר כאן מובן מה שכתבנו גם שם, שאותו מקום לא מוסיף בהנאה.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

דברי הסבר: הצורה האידיאלית שהבעל למעלה והאישה למטה, כיון שהוא המשפיע והיא המקבלת, ודרך ההשפעה הוא מלמעלה למטה. בלשון הקודש אישה גם נקראת נקבה מלשון נקב - "כלי קיבול". כתוב בגמרא סוטה⁷⁵ שפרעה גזר להרוג את הזכרים ולא הנקבות, ולעשות זאת בתוך הלידה "וראיתם על האבניים", אם בן הוא והמיתן אותו, אם בת היא וחייה, ואיך ידעו? כתוב שפרעה אמר להם, אם הפנים למטה הווה זכר, אם הפנים פונים למעלה הווה יודע שזו בת, כיון שכל אחד נולד בדרך ששימשו. שהזכר מסתכל מהיכן הוא נוצר, מהאדמה, והאישה מהיכן שהיא נוצרה, מהאדם.

האמת הוא שאין שום הגבלה הלכתית על צורת התנוחה⁷⁶, אז מה הכוונה שכתב שזה "דרך עזות"? זה רק שכוונת האישה בדרישה שהיא תהיה למעלה והוא למטה, מרצון לשלוט על בעלה. אבל אם זה נעשה כדי להנות בין לו ובין לה, מותר מלכתחילה⁷⁷. הראיה לכך, מהמשך שכתוב אם שימשו שניהם כאחד, זה אומר לא הוא ולא היא למעלה, הווה דרך עיקוש (עקשנות), דהיינו שהאישה מתעקשת להיות שווה לבעלה, לא היא ולא הוא למעלה⁷⁸.

---

⁷⁵ ע' גמרא סוטה יא :

⁷⁶ למעשה בזמן שאישה עשויה להיכנס להריון יש להקפיד על תנוחה "הרגילה" לדוגמה, בליל טבילה וכדומה. ראה גמרא כתובות לו שאשה שרוצה להימנע מלהיכנס להריון מתהפכת כדי שזרע יצא ולא יקלוט, ולכן ברור שיש להימנע מזה בעת שרצוי להיכנס להריון.

⁷⁷ ע' ספר חסידים סימן תק"ט.

⁷⁸ כתוב בראשית פרק ג' פסוק ט"ו "והוא ימשול בך" כחלק מעונש של חוה על חטא אדם הראשון. אישה שהולכת נגד דבר זה נחשבת לדרך עיקוש (עקשנות) וחוצפה כי הולכת נגד הקב"ה ודרך "הטבע" שהוא טמון באישה לאחר החטא.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

אדרבה, יש זמנים כמו הריון שייתכן שיהיה מומלץ דווקא לשמש כשהאישה למעלה, וזה מונע מבחילות הנגרמות מהורמונים בשעת המעשה או שיש חוסר נוחות בתנוחה הרגילה. וכן יש מקרים שההנחיה הרפואית היא לא להיכנס בעומק באותו מקום, ובצורה כזו נותן לאישה שליטה בכמה עומק חודר הבעל. זו גם המלצה לחתנים שאם לא מצליחים בהתחלה, שהאישה תהיה למעלה או שיעשו כשהוא יושב והאישה יושבת עליו כי זה מיקל⁷⁹ עליהם. בנוסף, יש נשים שלא מתעוררות לחיבור ולא נהנים אלא רק בצורה שהם משמשים בישיבה או שהאישה למעלה, וכשהיא שוכבת למטה היא במצב של "קרקע עולם" כפשוטו⁸⁰. והרבה משפחות חוו שינוי מקצה לקצה בחיי המשפחה מכל המובנים עקב עצה זאת.

סימן ר"מ סעיף ו: צניעות בעת קיום המצווה

שו"ע סימן ר"מ סעיף ו': אסור לאדם לשמש מיטתו בפני כל אדם אם הוא נעור ואפי' ע"י הפסק מחיצה עשרה ובפני תינוק שאין יודע לדבר מותר בית שיש בו ס"ת או חומשים העשויים בגלילה אסור לשמש בו עד שיהי' בפניו מחיצה [ולעניין לעשותה בשבת ע"ל ריש סי' שט"ו] ואם

---

⁷⁹ כך אמר רב יהודה שפירא זצ"ל, ובעל שבט הלוי (רב ווזנר זצ"ל). וזה לא נקרה שימשו כאחד.

⁸⁰ וכך שמענו ממורה הוראה גדול מתלמידי הרב בן-ציון אבא שאול זצ"ל שהוא היה ידוע כנוהג לפי גישה הקבלית בהלכה והחמיר לפעול על פי קבלה, שבמקרה כזה אין להקפיד כלל כיסוי כי הכיסוי רק הקפדה לכתחילה, ולא נפילתו אינו מעקב כלל. ושמענו מזוג שאחרי 20 שנות נישואין התהפך כל השייכות של האישה למצווה שלא נהנתה מתחילת הנישואין ורק לאחר שהיו מוכרחים לשנות תנוחה בגלל מצב רפואי לתקופה מסוימת, שאלו רב האם מותר. לאחר שינוי תנוחה, התחילה להנות ממעשה המצווה ולהיות חלק פעיל בעניין. כל זה למרות שהיה להם שלום בית נפלא גם לפני כן.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

יש לו בית אחר אסור עד שיוציאנו ואם יש בו תפילין או ספרים אפילו של גמרא אסור עד שיתנם בכלי בתוך כלי והוא שלא יהא השני מיוחד להם [וע"ל סי' מ' סעיף ב'] אבל אם הוא מיוחד להם אפילו מאה כחד חשיבי ואם פירש טלית על גבי ארגז חשוב ככלי בתוך כלי:

דברי הסבר: אסור לאדם לשמש מיטתו בפני כל אדם אם הוא נעור ואפי' ע"י הפסק מחיצה עשרה כותב המשנה ברורה הטעם שאם מישהו אחר במקום ירגיש שהזוג מקיימים המצווה ביחד יהיה בזה חוסר צניעות. אם בנסיבות העניין אחרים לא יבחינו בכלל שהזוג מקיימים את המצווה ביחד, אז מותר להם לקיים המצווה על ידי הפסק מחיצה⁸¹. ובפני תינוק שאין יודע לדבר מותר⁸² אם הוא יונק לא משמשים שהוא ער בכלל - נרחיב בעניין בסוף הסימן.

בית שיש בו ס"ת⁸³ או חומשים העשויים בגלילה אסור לשמש בו עד שיהי' בפניו מחיצ' דהיינו ספר [אפילו רק חומש אחד] שנכתב על קלף [ולעניין לעשותה בשבת ע"ל ריש סי' שט"ו] ואם יש לו בית אחר או חדר אחר אסור עד שיוציאנו ואם יש בו תפילין לא נמצא באותו דרגה כמו ספר תורה, ולכן מספיק לכסות את התפילין עם שתי כיסויים ואינו חייב

---

⁸¹ והמחיצה צריכה להיות לכל הפחות עשרה טפחים ורוחב ארבע אמות, אינה חייבת להיות מדבר קשיח ויכול להיות אפילו מבד או כל חומר אחר שאינו שקוף ולא ניתן לראות בקלות בדרך המחיצה [לדוגמה חורים גדולים או הרבה חורים קטנים וכד'] ע' קיצור שלחן ערוך סימן ק"ן סעיף ו', כף החיים סימן ר"מ ס"ק מ"ד, ביאור הלכה סימן ר"מ סעיף ו' ד"ה עד שיהיה ומשנה ברורה ס"ק כ"ה.

⁸² ע' אליה רבה סימן ר"מ סעיף י"ג וכל זה מדינה אבל ממידת חסידות יש לזהר גם לפני בהמה, כמו שכתוב בגמרא ש-אביי הו' מבריה הזבובים מהמטה לפני קיום המצווה, ועוד הרבה חכמים היו נוהרים גם מלפני עכברים, עד כאן. דבר זה במיוחד רלוונטי למי שיש חיה מחמד בתוך הבית, שראוי להיזהר מקיום המצווה שהם בחדר.

⁸³ ע' ביאור הלכה שזה מהגמרא משום חשש סכנה.

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

להעביר את התפילין מהחדר למרות שיש לו חדר אחר שהוא יכול להעביר אליו את התפילין או ספרים אפילו של גמרא אסור עד שיתנם בכלי בתוך כלי והוא שלא יהא השני מיוחד להם [וע"ל סי' מ' סעיף ב']

אבל אם הוא מיוחד להם אפילו מאה כחד חשיבי דהיינו אם התפילין נמצאים בתוך התיק הקבוע שלהם, התיק הקבוע שלהם תמיד נחשב לכיסוי אחד בלבד, גם אם הוא מורכב ממספר תיקים אחד בתוך השני, ויש להוסיף כיסוי נוסף לפני שמקיימים המצווה באותו חדר. לדוגמה, מצוי שיש שקית תפילין שבו הוא מניח את התפילין בעצמם, ושקית תפילין הזה הוא מניח בתוך שקית נוסף יותר גדול שבו הוא מניח גם את הטלית, והשקית שהוא מניח את הטלית והתפילין הוא מניח בתיק נוסף שהוא אוחו בעת העברת ממקום למקום. למרות שיש כאן שלש שקיות הם נחשבים כאחד היות והם משתמשים באופן קבוע לתפילין⁸⁴. לכן, מן הדין יש לכסות את השקית שבה נמצאים התפילין במשהו נוסף שאינו מכסה את התפילין בדרך כלל.

בשעת הדחק, ניתן להקל בשקית החיצוני משתמשים כדי לטלטל את התפילין ממקום למקום (לא של הטלית), אם בעת שמייחד את השקית לשימוש (תחילת שימוש) יקבע במפורש שזה לא מתבטל כלפי התפילין, שאז השקית לא נחשב בטל לתפילין למרות שבפועל הוא משתמש בה באופן קבוע.

---

⁸⁴ ע'י אורחות רבינו חלק א' עמוד צ"ח שהחזון איש הגר"י קניבסקי החמירו בזה.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

ואם פירש טלית על גבי ארגז חשוב ככלי בתוך כלי: לקפל מגבת או סדין וכדומה לשתיים נחשב לשתי כיסויים⁸⁵. יש לשים לב לגבי מזוזה, אם יש לה בית אטום שלא רואים דרכו את הקלף צריך עוד כיסוי אחד, או מבפנים בתוך הבית או מבחוץ מעל הבית, שלא מיוחד להם. נוהגים לעטוף את הקלף של המזוזה בשקית פלסטיק⁸⁶ לפני שמכניסים אותו לתוך הבית, כדי לעשות הפסק, ויש להקל בזה למרות שזה נשאר באופן קובע⁸⁷.

מותר לקיים המצווה בחדר רק אם יש למזוזה שני כיסויים או לחלופין אם המזוזה נמצאת בצידי השני (החיצונית) של הדלת כשהדלת סגורה. לכן, יש לבדוק האם הבית נמצא בחלק הפנימי של המשקוף (דהיינו כשהדלת סגורה, המזוזה נמצאת בתוך החדר ולא מחוץ לחדר), או בחלק החיצוני של המשקוף, ולכן כשהדלת סגורה נמצאת מחוץ לחדר. יש לשים לב, בדלת של מרפסות שמתחברים לחדר וכן בחדרי ממ"ד מצוי שהמזוזה בתוך החדר ואסור לקיים המצווה אם אין שני כיסויים כנדרש להלכה.

מזוזה שנמצאת בתוך החדר, אם הבית של המזוזה שקוף⁸⁸, צריך כיסוי אחד נוסף שאינו בטל ואינו שקוף כדי שלא יראו את המזוזה⁸⁹ ויתחשב

---

⁸⁵ ע'י אשל אברהם בסוף הסימן (לא בפרי מגדים) שהוא מביא שזה מועיל, אבל ציפוי כרית וכדומה שיש שתי שכבות שהם תפורים ביחד באופן קבוע, אין זה נחשב לשני כיסויים אלא לכיסוי אחד בלבד.

⁸⁶ כמו ניילון או שקית אוכל וכדומה.

⁸⁷ מבעל שבט הלוי (הרב ווזנר זצ"ל) ויש בזה מספר טעמים לקולה. ראוי להשתדל לומר במפורש שהשקית לא מיועד למזוזה ואין זה נחשב קבוע. יש לזכור שהשקית הזו הופך להיות תשמישי קדושה עם כל הדינים זה תשמישי קדושה. החזון איש היה מחמיר בזה ודרש משהו נוסף לכיסוי שאינו קבוע.

⁸⁸ ע'י באריכות משנה ברורה סימן מ' סעיף ז' פרטי הלכות אלו.

⁸⁹ עצה טובה כשמתארחים אצל אחרים שיהיה תמיד בתיק ניילון לבן (לא שקוף) של שלחן [מפה חד פעמית של שולחן] כדי לכסות את הספרים שבחדר או המזוזה.

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

לשני כיסויים. יש לשים לב, יש שני תנאים הנדרשים כדי שיהיה מותר לקיים המצווה במקום – הראשון, שיש שני כיסויים על המזוזה, והשני, ושלא יראו את הקלף של המזוזה באופן גלוי.

בעניין ספרים מודפסים שנמצאים בתוך החדר, אם הספר או הספרים נמצאים בצורה שניתן לכסות אותם עם כיסוי כמו מגבת מקופלת כדי לעשות שתי כיסויים, אז יש לכסות את הספרים ולא נדרש משהו מעבר לזה⁹⁰.

אם יש ספרייה גדולה שאינו ניתן לכסות עם בגד או מגבת מקופל, יש חילוק בדין אם יש גב לספרייה או לא. אם יש לספרייה גב או שהספרייה צמודה לקיר, והחלל של הספרייה מכילה נפח של 40 סאה, נחשב המקום לרשות של עצמו ולא צריך כיסוי כלל. אם רוצים לקיים המצווה והמקום שבה הזוג נמצאים בקיום המצווה הספרים גלויים אליו ורואים את הספרים, יש לכסות את הארון ספרים עם כיסוי אחד כדי שהספרים לא יהיו גלויים, ואז מותר לקיים את המצווה במקום. ניתן לבדוק אם ארון מכיל 40 סאה על ידי בדיקה קלה - האם גודל הארון הוא אמה על אמה ברום 3 אמות⁹¹. לרוב בארונות ספרים זה יוצא למעשה רוחב של שתי עמודות ספרים בגובה של שלש מדפים.

אם אין לארון גב צריך שתי כיסויים לארון, גם אם יש לו הנפח של 40 סאה.

---

⁹⁰ ראה חוות יאיר סימן קפ"ד, כף החיים סימן מ' סעיף י"ד וכן טהרת ישראל סעיף נ"ו, ושער ציון סימן ר"מ סעיף ט"ז. בשעת הדחק שאין אפשרות לכסות על הספרים עם שתי כיסויים ניתן להסתפק בכיסוי אחד בלבד. זאת מהסיבה שהספרים שלנו שיש להם כריכה קשה, ניתן לחשב הכריכה קשה ככיסוי אחד בשעת הדחק.

⁹¹ עי' משנה ברורה סימן ר"מ סעיף ל"ג.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

מחיצה נחשב דבר שיש לו גובה עשרה טפחים ברוחב ארבע טפחים שעומד ברוח מצויה ואינה זהה⁹².

טפח היינו לפי חזון איש 9.6 ס"מ (3.78 אינטש), ולפי רב חיים נאה 8 ס"מ (3.15 אינטש), ולפי הרמב"ם 7.6 ס"מ (2.992 אינטש).
אמה היינו לפי חזון איש 57.60 ס"מ (22.677 אינטש), ולפי רב חיים נאה 48.00 ס"מ (18.898 אינטש), ולפי הרמב"ם 45.6 (17.953 אינטש).
40 סאה הינו לפי חזון איש 609.89 סמ"ק (בערך 610 ליטר נפח⁹³, 21.54 cubic feet בערך) ולפי רב חיים נאה 352.95 סמ"ק (בערך 353 ליטר נפח, 12.43 cubic feet בערך) ויש מקילים ומורידים 7% מהמידות אלו, ובשעת הדחק כמו אם נמצאים בזמן שיש חובה לקיים המצווה, כמו ליל טבילה וכדומה, ניתן להקל עד 250 סמ"ק (8.83 cubic feet בערך).

סימן ר"מ סעיף ז: זמן הרצוי לקיום המצווה

שו"ע סימן ר"מ סעיף ז': לא ישמש בתחילת הלילה ולא בסופה כדי שלא ישמע קול בני אדם ויבא לחשוב באשה אחרת אלא באמצע הלילה:

דברי הסבר: הכוונה אינו לאמצע הלילה או לחצות הלילה דווקא, אלא באופן כללי לאותו חלק של הלילה שאנשים כבר לא נמצאים בחוץ, כדי

---

⁹² אם נא ונד (זז) ברוח מצויה אינו מועיל בתור מחיצה היות והוא לא קבוע, אבל זה מועיל בתור כיסוי. יש מקילים שאם זה זז פחות משלוש טפחים ברוח מצויה שעדיין נחשב כמחיצה. לכן, ווילון שאינו תפוס במקום אינו נחשב למחיצה אבל נחשב לכיסוי להפרדה.

⁹³ ניתן לקבל מושג מה הגודל הזה ממקרים שבהם כתוב מה הנפח.

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

שלא ישמעו אנשים אחרים⁹⁴ כשרוצים לקיים המצווה. אם כן, מה יש לעשות בתקופתנו שמצוי בהרבה מקומות שאנשים נמצאים בחוץ עד מאוחר בלילה ממש, או במקומות שמצוי בדירות קירות גבס או קיר דק שדרכו שומעים אנשים אחרים?

ישנם שני הביטים להלכה זו, הראשון – שאחרים לא ישמעו את הזוג בקיום המצווה, ושני - שהזוג לא ישמעו אחרים כשהם מקיימים את המצווה. קודם כל הלכה זו מתייחסת רק במי שמסתפק שאם ישמע נשים אחרים מבחוץ שיבוא להרהר אחרי האחרת ששומע באמצע קיום המצווה, נוהג מנהג פרישות ואינו חושש בעצמו⁹⁵. ראוי להימנע מלקיים המצווה ככל וניתן לשמוע אנשים אחרים, במיוחד שמכירים ושמיעת הקול יגרום מי מהבני זוג לחשוב על מישהו אחר בקיום המצווה. בנוסף יש ההביט של צניעות בקיום המצווה שלא ישמעו אחרים את הזוג בקיום המצווה.

למעשה⁹⁶ אם זה מקשה לחכות עד מאוחר יותר שאנשים כבר ישנים, או אם יש חשש בכל מקרה שישמעו (ולכן אין טעם להחמיר), מותר לקיים

---

⁹⁴ ע"י מגן אברהם סימן ר"מ סעיף כ' וכף החיים סימן ר"מ סעיף נ"ה בשם ה"ם של שלמה.

⁹⁵ ע"י מגן אברהם סימן ר"מ סעיף כ' וכף החיים סימן ר"מ סעיף נ"ה בשם ה"ם של שלמה.

⁹⁶ הרב שבח צבי רוזנבלט שליט"א. וכן מובא באורחות רבינו חלק א' עמוד צ"ט בשם הגרי"י קניבסקי שאם להמתין עד מאוחר ישבש היום למחרת או אם יאחר תפילה וכדומה שיש להקל ולהקדים.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

את המצווה כל עוד שאי אפשר לזהות במי שמדובר⁹⁷. יש להיזהר כמה שאפשר שלא ישמעו השכנים את התעסקות במצווה⁹⁸.

סימן ר"מ סעיף ה: גישה הראויה בעת קיום המצווה

שו"ע סימן ר"מ סעיף ח': וישמש באימה ובירא' כמו שכתוב על רבי אליעזר שהיה מגלה טפח ומכסה טפח ודומה כמי שכפאו שד פירוש

---

⁹⁷ דהיינו, כל עוד שלא ניכר מאיזה בית או דירה הקולות באים, ניתן להקל. אם ניתן להכיר מאיזה בית הקולות באים, יש להחמיר ככל שניתן. ראוי מדרכי צניעות להסתיר את הקולות כמה שאפשר, שלא ישמעו הקולות מחוץ לבית. בעיה זה מצוי במדינות שהבניינים בנויים מעץ, גבס, בנייה קלה וכדומה, ויש להשתדל להסתיר כמה שאפשר את הקולות.

⁹⁸ ע'י שלחן ערוך אבן העזר סימן קט"ו סעיף ד' שאישה "קולנית" נחשבת לעוברת על דעת יהודית. [התנהגות הולמת לאישה יהודייה, מי שעובר על דעת יהודית נחשבת לפורצה וזה מהווה עילה לתבוע גירושין. דעת יהודית מתייחס למי שמנהג בניגוד להתנהגות הולמת לאישה יהודית, למרות שלא שעוברת הלכה ואינה חוטא]. גישה אחד שאישה "קולנית" היא תובעת קיום המצווה בקול רם ומדברת בענייני תשמיש עד שהשכנים שומעים וגורמת בושה לבעלה בדבר. הסבר נוסף של "קולנית" הוא על פי הגמרא בכתובות עב: שדובר באישה שמקיימת את המצווה בחצר זו ונשמע קולה בחצר אחרת, מסביר רש"י ד"ה ונשמע קולה שתשמיש קשה לה וצווקת. ניתן להבין שיש שתי תנאים לעניין זה, הגברת הקול, (ולא דיבור רגיל בלבד) ונשמע בחצר אחרת (הגברת קול עד שמיעת במרחק קצת). למעשה פוסקים כדעה ראשונה בלבד, שאישה שדורשת קיום המצווה מבעלה ומדברת בענייני תשמיש בקול רם עד שישמעו אחרים עוברת על דעת יהודית. מזה שהמחבר והרמ"א לא פסקו כמו רש"י (השמעת קול התשמיש) ניתן להבין שאין איסור שמיעת קול תשמיש מצד הדין. עם זאת, מדרכי צניעות יש להשתדל לא להשמיע קול ברמה ששומעים בחצר אחרת. וכן אין איסור אם מטבע הדברים שומעים קולות של קיום המצווה, לדוגמה שומעים מזרון או מיטה זה. אומנם יש להשתדל למנוע הדבר מדרכי צניעות, אבל אין איסור בדבר. [ברור מהשולחן ערוך והגמרא שאין האיסור נובע משמיעת קול קיום המצווה אלא הצורה של הקולות ששומעים].

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

באימה וביראה כאלו כפאו שד ויש מפרשים מגלה טפח ומכסה טפח שלא היה ממרק האבר בשעת תשמיש כדי למעט הנאתו ודומה כמו שכפאו שד שעושה הדבר באונס ויש מפרשים מגלה טפח שבאשה כלומר עכשיו מגלה אותו לצורך תשמיש ועכשיו מכסה אותו' כלומר שלא היה מאריך באותו מעשה ודומה לו כמו שבעתו השד ונבעת והניח המעט' כל כך היה מקצר בתשמיש ויש מפרשים מגלה טפח על הסינר שהייתה חוגרת בו שאף בשעת תשמיש היה מצריכה לחוגרו ומגלה רק טפח ממנה ומכס' מיד כדי למעט הנאתו וכולהו פירושי איתנהו וצריך בעל נפש ליזהר בהם :

דברי הסבר: משום מה, זה הסעיף היחידי שכולם מכירים ומזדהים אתו, למרות שכולם מבינים אותו לא נכון. הסיבה לכך שלא מבינים אותו נכון הוא שכל אחד מתחבר להשקפה שקיבל בתור בחור, וממשיכים ללמוד ולהבין את הסעיף הזה באותו מבט, למרות שזה כבר הסתכלות מיושנת ולא רלוונטי למצב שבו נמצאים לאחר החתונה. מרוב הבנה מוטעית בסעיף הזה אמרו גדולי הפוסקים של זמננו⁹⁹ לא ללמד אותו לחתנים, וגם להימנע מללמוד את הסעיף הזה לציבור בכלל ללא פירוש מלווה והדרכה איך להבין אותו באופן הנכון.

לדוגמה, הסביר אחד הגדולים אם באיזשהו מקום היה לרבי אליעזר תוספת התעמקות בקשר עם אשתו על ידי ההנאה יחד לא היה נוהג כך, כי אז היה אסור לו למעט בתענוג עם אשתו¹⁰⁰. רק בתנאי שלא היה נגרם חסר לאחד מהם מהנהגה של אי-קירבת בשר או אם היה אפילו רק תוספת בקשר ביניהם מקרבת בשר, היה אסור לרבי אליעזר למעט בכך.

⁹⁹ הרב אלישיב זצ"ל, הרב חיים קניבסקי (שליט"א) זצ"ל והרב שלמה זלמן אורבך זצ"ל.

¹⁰⁰ הרב אלישיב זצ"ל.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

יש לשים לב, כולם קוראים את הסעיף הזה כאילו שמדובר שרבי אליעזר פרש מאשתו או לכל הפחות מיעט בתשמיש עם אשתו, ואין זה נכון כלל. קריאה מדויקת של הסעיף מראה באופן ברור, שאינו מיעט בתשמיש ולא פירש אלא התנהג בצניעות יתירה גם בזמן התשמיש¹⁰¹.

וישמש באימה ובירא' כמ"ש על ר"א שהיה מגל' טפח ומכסה טפח¹⁰² **ודומה כמי שכפאו שד פי' באימה וביראה כאלו כפאו שד** מה זה "כפאו שד"? שכל מה שרבי אליעזר עשה, עשה לא הפקרות ורצון עצמו, אלא פעל לפי הנחיות, הדרכה, ובתוך המסגרת של הלכה¹⁰³. דהיינו שלא הייתה הגבלה בפועל, אלא כל מה שהיה רוצה לעשות או הוא או היא, עשו, כי זה מה שהלכה דורשת מהם לעשות¹⁰⁴. זה מוגדר ככפאו שד¹⁰⁵ בדומה ל"כפה עליהם הר כגוגית" שהקב"ה הכריח את עם ישראל לקבל ולקיים את התורה, בדומה כאן התנהג כאילו כפוהו לפעול על פי הלכה, ומה שהוא עשה, עשה בבחינה של זריזים מקדימים למצוות וקיים המצווה המוטל עליו במרץ וברצון.

---

¹⁰¹ ע' ספר בעלי הנפש לראב"ד מי שאומד את עצמו שיכול להשהות את עצמו ולא תיכנס עליו מחשבה של אישה אחרת, והוא משהא עצמו כדי שתהנה האישה מן המעשה יותר ותזריע תחילה, הרי הוא עושה לשם שמים ובזכות זה הקב"ה ייתן לו שכרו בבנים זכרים. ומי שאינו בטוח בעצמו בכך, וממהר את המעשה כדי להינצל מן החטא, גם הוא עושה מצוה והקב"ה משלם שכרו בבנים יפים. והעיקר שיעשה הכל לשם שמים.

¹⁰² ע' גמרא נדרים כ: רש"י ד"ה במגלה טפח - מבגדה. ד"ה ומכסה - אותו טפח מבגד וכן עושה עד שיבא עליה.

¹⁰³ ע' מגיד מישרים לבית יוסף פרשת בשלח שכל כוונתו של רבי אליעזר היה לקיים מצוות עונה ופריה ורביה ולא היה בהנאת עצמו כלל. וכן מובא בספר בעלי הנפש לראב"ד.

¹⁰⁴ הרב חיים קניבסקי שליט"א (זצ"ל).

¹⁰⁵ אכן רש"י בנדרים כ: מסביר מה כפאו שד? שבא אליה בכוח (קיים המצווה במרץ ובכוח).

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

ויש מפרשים מגלה טפח ומכסה טפח שלא היה ממרק האבר בשעת תשמיש כדי למעט הנאתו ודומ' כמו שכפאו שד שעושה הדבר באונס ויש מפרשים מגלה טפח שבאשה כלומ' עכשיו מגלה אותו לצורך תשמיש ועכשיו מכסה אות' כלומר שלא הי' מאריך באותו מעש' ודומ' לו כמו שבעתו השד ונבעת והניח המעש' כל כך היה מקצר בתשמיש למה היה מקצר? שלא היה להם תוספת בקשר בלהאריך בתשמיש עם אשתו כיון שכבר הגיעו לשלמות הקשר, ולכן לא האריך – כי לא היה צורך כלל. בכל זאת החשש שמא יחשוב על אישה אחרת בעת תשמיש נשאר, ולכן היה מקצר כדי להזהיר מעניין זה¹⁰⁶.

ויש מפרשים מגלה טפח על הסינר שהית' חוגרת בו שאף בשע' תשמיש הי' מצריכה לחוגרו ומגלה רק טפח ממנה ומכס' מיד כדי למעט הנאתו וכולהו פירושי איתנהו וצריך בעל נפש ליזהר בהם: הכיסוי צריך להיות מעליהם רק על אותו אזור של החיבור ולא כל הגוף. מה שכתוב "לא להיות ערומים" היינו דווקא אותו אזור¹⁰⁷, שלא יראה המעשה¹⁰⁸. יש לייעץ לזוג בתחילת הנישואין (ובמיוחד לחתן) שאם הכיסוי נופל, לא להתייחס, כי זה יטריד אותו ולא יצליח לקיים המצווה באופן הראוי, ולממש

---

¹⁰⁶ הרב אלישיב זצ"ל.

¹⁰⁷ משנה ברורה סימן ר"מ סעיף ל"ו.

¹⁰⁸ יש לומר שעניין כיסוי מן העין מקום החיבור, הינו לשים דגש על הפן הרוחני והרגשי של מעשה חיבור המיוצר על ידי החיבור הפיזי, ולא לשים דגש חזק מדי על הפיזיות של המעשה.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

להפריע¹⁰⁹. אין צורך לכסות את הגב, ובוודאי לא את הראש כמו שטועים בדבר¹¹⁰.

נראה שהטעות מגיעה מאי-הבנה בכף החיים שכותב להלן¹¹¹ לגבי תשמיש בחדר שיש אור מבחוץ ורואים את מקור האור, ואין להם אפשרות אחרת לקיים המצווה, כותב כף החיים שיש לכסות את עצמם מכף רגל ועד הראש, כדי שלא יראה עליהם שום ניצוץ מאותו האור. צריך להבין, אם הכף החיים מוסיף דווקא בחדר עם מקור אור יש חובה לכסות את כל הגוף, אז יש להבין שרק אז בעקבות איסור מקור אור בחדר יש לכסות את כל הגוף, אבל בכל מצב אחר אין כזו דרישה. כל זה רק אם אין אפשרות להחשיך את החדר בדרך אחר.

סימן ר"מ סעיף ט: דיבור בעת קיום המצווה

שו"ע סימן ר"מ סעיף ט': לא יספר עמה בדברים שאינם מענייני תשמיש ולא בשעת תשמיש ולא קודם לכן שלא יתן דעתו באשה אחרת ואם סיפר עמה ושימש אמרו עליו מגיד לאדם מה שיחו אפילו שיחה קלה שבין אדם לאשתו מגידין לו בשעת הדין:

---

¹⁰⁹ בעל שבת הלוי. חתן שמפחד שיפול לו הכיסוי עלול להגיע למצב שירד לו הקישוי ומחוסר נעימות יגרום לחוויה שלילית לבני זוג, ולכן עדיף לא להתייחס מדי לעניין. אין צריך לומר שיש למנוע תמיד מלדבר או להתעסק בדברים אחרים בשעת הפיוס או בשעת המעשה, ומכל מה שיכול להסיח את הדעת יש למנוע. [לכן מומלץ לסגור פלאפונים, וכדומה כדי למנוע הפרעות].

¹¹⁰ ועי' מגן אברהם סימן ר"מ סעיף כ"ב שיש דווקא חובה לשמש ערום.

¹¹¹ עי' כף החיים סימן ר"מ סעיף ע"א.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

דברי הסבר: לא יספר עמה בדברים שאינם מענייני תשמיש¹¹² ולא בשעת תשמיש וודאי שמותר לדבר ביניהם¹¹³ וצריך לדבר עם אשתו בשעת מעשה¹¹⁴, אלא יש גדרים מה מותר לדבר ובאיזה שלבים. מבואר שבשעת הפליטה ממש אין לדבר, ויש עניין בעת הפליטה להיות מחוברים ממש, כשם שמחברים למטה יהיו מחוברים למעלה¹¹⁵ על ידי נישוק פה אל פה¹¹⁶, וממילה יוצא שאין אפשרות לדבר.

ולא קודם לכן שלא ייתן דעתו באשה אחרת יש שלבים מתי מותר לדבר ועל מה. יש להימנע מלדבר על אנשים אחרים מהזמן שהתחילו לדבר על לקיים המצווה יחד (לפני התחלת הפיוס), ובמיוחד לא לדבר על אנשים שמכירים. בעת קיום המצווה אסור לחשוב על אדם אחר, ולכן יש להימנע מלדבר על אנשים אחרים כבר בשלבים הראשונים כדי שבשעת מעשה לא נשאר בראש איזשהו אדם אחר כלל.

---

¹¹² ע' ר"ן על גמרא נדרים כ: הא במילי דתשמיש - שרי כדי לרצותה.
¹¹³ ע' מגן אברהם סימן ר"מ ס"ק כ"ג: אבל מענייני תשמיש שרי כדי להרבות תאוותו (טור) ועיין באבן העזר סימן כ"ה:
¹¹⁴ ע' גמרא נדרים כ-כ: שאלו את אימא שלום: מפני מה בניך יפייפין ביותר? אמרה להן: אינו מספר עמי לא בתחילת הלילה ולא בסוף הלילה אלא בחצות הלילה. מסביר רש"י אינו מספר - אינו משמש. דהיינו לא ייתכן שכינו את המעשה ב"מספר" אם אסור לדבר, אלא התקשורת הוא חלק אינטגרלי של החיבור בין איש לאשתו. [במבט אחרת אפשר לפרש ש"מספרת" היינו תשמיש כמו רש"י, ולמה בחרה בלשון מספר, כיון שהיה פשוט שמספרים בשעת תשמיש].
¹¹⁵ רבי יעקב עמדין, סידור בית יעקוב ליל שבת. ראה פירוש ריקאנטי ואלשיך על בראשית פרק כ"ט פסוק י"א "וישק יעקב לרחל" שעל ידי נישוק אפשר להתחבר הרוחות ונפשות באופן רוחני בדומה ממש לחיבור של כלל ישראל להקב"ה.
¹¹⁶ ע' רש"י על שיר השירים פרק א' פסוק ב'.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

מהזמן שמתחילים להתכוון לקיום המצווה, עוד לפני שהתחילו עם הפיוס, יש להימנע מלדבר על אנשים. לדוגמה, לפני שהולכים להתרחץ¹¹⁷ או להכין החדר לקרת הפיוס. ראוי להפסיק לדבר על דברים שלא קשורים לקיום המצווה, גם שלא מדברים על אנשים אחרים, מתחילת הפיוס. דברים אחרים שיש להימנע מלדבר עליהם כולל קניות, ענייני משפחה וכדומה. בדיעבד, עם יש צורך לדבר על דברים מעיין אלו בשלבים הראשונים של הפיוס כדי לעורר את האישה, מותר¹¹⁸. בשלבים מתקדמים של הפיוס, יש להימנע מלדבר בכל עניין שאינו קשור ישירות לקיום המצווה.

ואם סיפר עמה ושימש אמרו עליו מגיד לאדם מה שיחו אפילו שיחה קלה שבין אדם לאשתו מגידין לו בשעת הדין: אם יגידו לבן אדם לחשוב על שתי צדיקים בבת אחד, האם הוא יוכל לחשוב על שתיהם בבת אחד? ברור שלא, אלא יחשוב עליהם זה אחר זה¹¹⁹. ולכן, אומנם זה נכון שיש עניין גבוהה לחשוב בזמן החיבור על עניינים רוחניים במעלות הכי גבוהות ולהדמות להקב"ה בייצור עולמות וכדומה. אבל, עם כל זה, החיוב והמצווה שעליו לקיים הוא לחשוב על אשתו דווקא בעת החיבור, שזה חובת האדם וזה מה שמצווה עליו¹²⁰. לכן, כל עוד שהוא לא הגיע למצב

---

¹¹⁷ מצוי שהאישה חוזרת עם חווייה מהמקווה, ויש לתת לה לספר על החווייה שלה. עם זאת, יש להקפיד ביותר לא לדבר על אנשים שמכירים כבר משלב לפני שמתכוונים לפיוס. ולכן, יש להקפיד ביותר שאישה לא תספר על מי היא פגשה במקווה או בדרך.

¹¹⁸ ע' גמרא בבא בתרא י'. מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרים? רבי אליעזר אומר יפזר מעותיו לעניים, רבי יהושע אומר ישמח אשתו לדבר מצווה ופירוש רש"י שם לדבר מצווה לפני תשמיש.

¹¹⁹ הרב ניסים קרליץ זצ"ל.

¹²⁰ אדרבה, מי שעושה זאת כראוי זוכה לבנים זכרים בעקבות זה, כמו שכתוב בגמרא נדה. בשם רב חנא בר חנינא בשכר שמששהין בבטן כדי שתזריע אשתו תחלה נותן לו הקב"ה שכר פרי הבטן וכתוב הנה נחלת בנים שכר פרי הבטן.

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

של אשתו כגופו ממש, שאשתו כל כך חלק בלתי נפרדת ממנו שאין פירוד כלל, ולכן אינו דורש מחשבה איך לענג אותה ואיך להתחבר בכל המובנים אלא זה בא בטבעיות כל כך כמו שהוא מבין את נפשו והצרכים שלו. אם הבעל הגיע לדרגה כזה, אז - ורק אז, שייך שהוא יחשוב על עניינים עמוקים מבלי שזה יגרע מחובותיו כלפי אשתו.

עכשיו אפשר להבין מה הגישה הראויה לחשוב על צדיקים ועניינים רוחניים וכדומה. כמו שכתב הרמב"ן, הזמן לעבודה הקדושה הזה הינו דווקא לפני תחילת המעשה כמו בשאר המצוות שאומרים "לשם יחוד" לפני עשיית המצווה, וכן הכוונות העמוקות בכוונות המצווה עושים לפני עשיית המצווה, אבל ברור שבזמן העשייה חייב העושה להיות עסוק בקיום המצווה¹²¹ בדקדוק והידור במעשה המצווה כפשוטו.

הרבה אנשים חושבים שכל עוד שהגוף שלהם מקיים את חובותיהם, אין בכוח מחשבה (במיוחד שחושבים על דברים גבוהים) להפריע בקיום המצווה, אבל אין הדבר כן. המצווה היא לא רק על פעילות הגוף, אלא על צירוף של מחשבה ומעשה יחד, ואחד בלי השני נחשב לחסר בחיבור, וקיום המצווה יהיה באופן ירוד, על ידי הפירוד שנגרם (בדרך של החוסר שבחיבור, והליקוי הנגרם על ידי זה). יותר מזה, אם האישה הייתה מגלה שבעלה בכלל חושב על משהו אחר חוץ ממנה בשעת המצווה, וודאי לא הייתה מתרצה, אלא אדרבה הייתה נפגעת ומתרחקת נפשית ורגשית מבעלה.

---

¹²¹ בדומה לתקיעת שופר והנחת תפילין, שמתכוונים לפני המצווה, ובשעת קיום המצווה עסוקים בקיום המצווה עצמה.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

בדרך כלל אישה מרגישה עד כמה בעלה מרוכז בה וכמה מחשבתיו בדברים אחרים, גם אם לא מעירה על זה מעדינותה. זה ההפך הגמור מתכלית החיבור וממה שמנסים להשיג על ידי החיבור שזה "לקשור דעתך בדעתה, וכוונתך בכוונתה"¹²².

הפתרון¹²³ לקיים את שתיהן, גם המחשבה בדברים גבוהים וגם להיות מחובר לגמרי בלי שום פירוד עם אשתו בשעת קיום המצווה, זה לחשוב בעת החיבור שיצא מהם צאצא צדיק, צאצא שעובד הקב"ה ומקיים את רצונו. כך מרוויחים שהם יחשבו על דברים ברומו של עולם (הרי עשיית רצון הקב"ה זה תכלית העולם), על צדקות ועבודת השם מצד אחד, ומצד שני שיהיה להם יחד צאצא שהינו הביטוי החזק של חיבור יחד בשלימות. כמו שמפרשים¹²⁴ מהו "ויהיו לבשר אחד" ואיך מגיעים לזה, זה הצאצא שנוצר מהם בין איש ואשתו.

כתוב בספר חסידים¹²⁵ על אותו חסיד שלא היה מנשק את בניו אלא כשהיה שמח בדבר מצווה, והיה מנשק אותם בפייהם בהסבר שבדרך זה דווקא יעבור הקדושה ומחשבתו לליבם. יש להעיר, אם אפשר להוסיף כך קדושה גם אחרי יצירתם, על אחת כמה וכמה שאפשר בזמן החיבור להרהר בדברי תורה, ולגרום ליצירה יותר עילוי על ידי זה? הסביר אותו חסיד, שאין הדרך כך, כי בלהרבות התאוה בזמן החיבור על ידי זה דווקא יהיה בנים צדיקים, והתורה מבטלת התאוה ולכן אין להרהר בדברי תורה בשעת המצווה.

---

¹²² ע'י אגרות הקודש לרמב"ן.

¹²³ ליקוטי מוהר"ן וזוהר.

¹²⁴ ע'י רש"י בראשית פרק ב' פסוק כ"ד.

¹²⁵ ע'י ספר חסידים תתרל"א.

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

סימן ר"מ סעיף י': קיום המצווה בשעת סכסוך בין בני הזוג

שו"ע סימן ר"מ סעיף י': אם הי' לו כעס עמה אסור לשמש עד שיפייסנה ויכול לספר עמה קודם תשמיש כדי לרצות':

דברי הסבר: אפשר להבין מכאן, שמותר לדבר בשאר הדברים אם יש צורך בשביל החיבור, לדוגמה אם האישה לא רגועה עקב מצב מסוים ניתן אפילו לדבר על דברים אחרים כדי ליישב את דעתה ולשמח אותה, אבל יש להקפיד כנ"ל לא לדבר על אנשים אחרים.

סימן ר"מ סעיף י"א: קיום המצווה כשיש אור בחדר

שו"ע סימן ר"מ סעיף י"א: אסור לשמש לאור הנר אע"פ שמאפיל בטליתו: הגה: אבל אם עושה מחיצה גבוה עשרה לפני הנר [הגהות מיי פ"ג מה' י"ט] אע"פ שהאור נראה דרך המחיצה כגון שהפסיק בסדין שרי כן נ"ל מדברי רש"י בפרק ב' דמס' ביצה דף כ"ב גס אמרי' התם דשרי כשכופה כלי על הנר ואם מותר לעשות מחיצה זו בשבת ע"ל ריש סימן שט"ו וכן אסור לשמש ביום א"כ הוא בית אפל: הגה ות"ח מאפיל בטליתו ושרי [טור]:

דברי הסבר: הלכה זו מבוססת על הרמב"ם, ויש להבהיר שהמקור נובע משני עניינים הלכתיים שונים ונפרדים, שלרוב אנשים מערבבים יחד כאילו הם עניין אחד בטעות. יש הלכה אחת מבוססת על גישה של סודות התורה ("קבלה") לא לקיים המצווה במקום שיש מקור אור דלוק.

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

הגמרא¹²⁶ מביאה שקיום המצווה במקום שיש מקור של אור בחדר גורם לבנים נכפים, ולכן משום סכנה צריך להיזהר ממקור אור בחדר בעת קיום המצווה. הואיל וכך, אפילו שמקור האור מפיץ רק קצת אור, כגון אור לילה של ילדים, עדיין יש להקפיד שלא יהיה מקור אור בתוך אותו החדר בעת קיום המצווה.

הלכה השנייה אומרת שאין לקיים המצווה כשיש אור חזק בתוך החדר שבו מקיימים המצווה מהטעם "שמא יראה דבר מגונה ותתגנה עליו"¹²⁷.

מה ההבדל בין הדברים? לפי ההלכה הראשונה אסור לשמש כשיש מקור אור בחדר (אסור גם אם מתכסים), ולפי ההלכה השני אפילו שיש אור מחוץ לחדר שמאיר בחדר, מותר לשמש למרות שיש אור¹²⁸.

נר דולק בחדר, אם כפה עליו כלי מותר, למרות שעדיין יש אור ממנו, כיון שזה לא נחשב לאור באותו חדר היות וכיסו את המקור של האור. ולכן אפשר לשים מחיצה של גובה 10 טפחים רוחב 4 טפחים, שנחשבת על פי הלכה למחיצה המפרידה בין רשות לרשות, בין הזוג למקור של האור, היות ולא נחשב האור להיות באותו חדר. וכן אם שמים את האור בתוך ארון שמחיל 40 סאה (ראה סעיף ו) שגם זה נחשב לרשות אחר בהלכה, ולא רואים את מקור של האור, מותר.

---

¹²⁶ ע' ביאור הלכה סימן ר"מ סעיף י"א שמצטט הגמרא פסחים קיב :

¹²⁷ ע' גמרא נדה יז :

¹²⁸ דהיינו, יוצא לפי הלכה הראשונה שאם יש מקור אור בתוך החדר, גם אם חלש ביותר, אסור לקיים המצווה. ולפי הלכה השנייה, אם מקור האור מחוץ לחדר, מותר לקיים המצווה גם אם האור יחסית חזק.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

יש עניין נוסף, לא להיות בשקיפות ישירה למקור אור, גם אם מקור האור הוא מחוץ לחדר, אסור לקיים המצווה אם האור זורחת ישירות עליהם.

אם האור מחוץ לחדר ומאיר עליהם ישירות¹²⁹ ואין אפשרות אחרת, אז¹³⁰ יש הפתרון לכסות את גופם, ויהיה מותר לקיים המצווה. זאת אומרת, למרות שבדרך כלל אין קפידה לכסות את הגוף אם זה מפריעה לקיום המצווה, במקרה שיש אור שמאיר ישירות עליהם בעת קיום המצווה, יש להקפיד יותר על כיסוי הגוף.

אם האור מחוץ לחדר, ואינו מאיר עליהם ישירות, אז אפילו אם האור חזק שאפשר לראות פגמים של השני כמו צלקות, שומה וכדומה, התיירו לכל אדם בדיעבד¹³¹ לשמש באור כזה.

חשוב לשים לב, מה שדרשו חז"ל שלא יהיה אור בחדר, לא הכוונה שאין אור בכלל ושהחדר חייב להיות בחושך מוחלט, אלא מדובר "להחשיך" ולהשאיר אור מועט¹³², כיון שחייב לראות את אשתו. הרי כל התכלית של המצווה זה חיבור, ואם אי אפשר לראות עם מי עושים החיבור, זה פגם יסודי בחיבור¹³³.

---

¹²⁹ דהיינו אור ישיר כמו פנס שזורח על מקום מסוים ולא שיש אור חזק לתוך החדר.

¹³⁰ ע'י כף החיים סימן ר"מ סעיף ע"א.

¹³¹ ע'י שער ציון סימן ר"מ סעיף כ"ח.

¹³² ע'י בן איש חי הלכות שנה שניה פרשת וירא ד"ה ודע וכן בספר מקבצאל שרמת האור שלדברי חז"ל כבר מותר להלביש תפילין עדיין נחשב חושך לעניין זה. מתחילת עלות השחר כל עוד שלא האיר היום נחשב עדיין לילה לעניין האם זה נקרא קיום המצווה ביום. מזה ניתן להבין בפשטות שמעט אור אפילו כדי קריאה בספר אינו נחשב לרמה של אור שאסור בתוך החדר.

¹³³ ע'י אגרות הקודש בעל הקהילות יעקב שהביא שני סיבות שצריך להיות מעט אור בחדר, הראשון כדי להכיר עם מי מתחברים כדי לחזק את החיבור והקשר, והשני כדי שלא יחשוב על אחרת ח"ו.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

ההגדרה של רמת האור שצריך להיות בחדר בשעת החיבור זה רמת האור שאפשר לראות ולהכיר אחד את השני אבל קשה להבחין בפגמים כמו צלקות, שומה וכדומה. לדוגמה, מספיק אור שניתן לקרוא שעון או כיתוב (באי נעימות מהחושך). לא מדובר בחושך מוחלט¹³⁴, ויש לדייק שלא כתוב בהלכה שנדרש חושך כלל, אלא שיש למנוע מקור אור בתוך החדר או אור חזק מבחוץ. הדגש הוא על דבר שתפקידו זה לייצר אור, ולכן מקור אור שאין תפקידו להאיר, מותר. לדוגמה, מנורת מזגן, מטען, גוף חימום (תנור "ספירלה") וכדומה¹³⁵.

יש לשים לב, רמת האפלה שנדרש ביום לקיום המצווה בשעת הצורך, הינו באותו רמת אור כמו בלילה, ואין חיוב להחשיך יותר ביום מבלילה.

וכן אסור לשמש ביום אא"כ הוא בית אפל: הגה ות"ח מאפיל בטליתו ושרי. יש לדעת שלקיים המצווה בשעות היום בבית חשוך, מותר לכתחילה ואין לחשוש כלל. להאפיל בטליתו, מדובר רק שאין החדר חשוך אלא יש אור מלא, ויש להקל בזה רק בשעה שמרגיש שיצרו מתגבר עליך¹³⁶.

---

¹³⁴ ע"י שער ציון סימן ר"מ סעיף כ"ה.

¹³⁵ ע"י מגן אברהם סימן ר"מ סעיף כ"ד וספר סדר היום שמביאים שרק דברים כמו השמש והירח נקרה מקור אור, כי תפקידם הוא להאיר, אבל כוכבים גם כשיש להם אור יחסית חזק אינם נקראים "מקור אור" כיוון שאין תפקידם להאיר. וכן פוסקים להלכה. ועיין עוד אליה רבה ואשל אברהם.

¹³⁶ ע"י מגן אברהם סימן ר"מ סעיף כ"ו.

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

יש להבהיר, למה מותר בשעת פיוס באור מלא וללא כיסוי¹³⁷, מה עם העניין של שמא תתגנה עליו¹³⁸, האם זה לא שייך בפיוס? הסבר הדבר הוא שבעת הפיוס אם יראה משהו מגונה, הבעל יכול או לפרוש ממנה או לחשוב ולהחליט שאינו מפריע לו, וכל זה בצורה שהאישה לא תרגיש בדבר. יוצא, שאם הוא ישמש למרות הפגם, שהוא השלים עם אותו פגם, ואין בדעתו לפרוש ממנה¹³⁹ והוא לא יפגע ב"ואהבת לרעך כמוך".

אם יגלה בעת קיום המצווה מוס שמפריע לו ותתגנה עליו, ייתכן שמרוב לוחט הוא יסיים את המעשה, ולא יפרוש ממנה רק לאחר המעשה. במצב כזה, יוצא שהוא מקיים המצווה עם אשתו אבל בדעתו הוא פרוש ממנה (ממש כגרושת הלב). זה חסרון גדול מאוד ופגיעה ב"ואהבת לרעך כמוך", הרי אשתו נותנת לו את גופה ומתחברת אליו, והכל על בסיס התחברות יחד. אם הבעל חושב לפרוש ממנה (או חס וחלילה אפילו לשקול להתגרש) כי מצא דבר מגונה, יוצא שהם היו ביחד על בסיס מצג שווה ושהוא משקר אליה. אם האישה היית יודעת את מחשבתו, לא הייתה מסכימה כלל

---

¹³⁷ הדרישה של כיסוי והקפדה על מקור אור, זה אך ורק בשעת קיום המצווה בעצמו. בשעת פיוס מותר באור מלא וללא כיסוי בכלל, ואדרבה זה חלק של העניין דווקא שיהיה באור [ע' שלחן ערוך אבן עזר סימן קי"ז סעיף י"].

¹³⁸ ע' גמרא נדה טז: ורש"י שם ריש לקיש אמר שאסור לקיים המצווה ביום שמא יראה דבר מתגנה באשתו.

¹³⁹ יש בזה שני עניינים. הראשון - מטבע הדברים אם אדם משתקף לאתגר וצריך לחשוב האם הוא רוצה להתמודד עם האתגר ואם לאו, אם הוא מחליט להתמודד עם האתגר, בדרך כלל יצליח ללא קושי מדי. הסיבה לכך, כי הוא החליט להתמודד וחלק מההחלטה זו, הוא לעשות מה שנדרש כדי להתמודד. לאומת זה אם "כופים" עליו להתמודד, יתקשה ממש להתמודד עם אותו אתגר. והכל תלוי במחשבה והחלטה שלו. שנית, בעת הפיוס יכול לחשוב האם ניתן להתגבר ובאיזה אופן, וזאת לפני המעשה, ולא יפגע באשתו בצד הבין אדם לחברו, גניבת דעת וכדומה. גם אם חס וחלילה לא מצליח להתגבר, לפרוש, כמה שזה יכול לפגוע רגשי, כרוך בזה מסר עמוק של לכבד את הזולת.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

לשמש אתו, ולכן יש בזה גניבת דעת ופגיעה חמורה במצוות "ואהבת לרעך כמוך".

סימן ר"מ סעיף י"ב: קיום המצווה בעת צערה לכלל הציבור [רעב, מלחמה, מגפה וכדומה]

שו"ע סימן ר"מ סעיף י"ב: אסור לשמש מטתו בשני רעבון אלא לחשוכי בנים [פירוש מי שאין לו בנים]: הגה וע"ל סי' תקע"ד ס"ד וה"ה בשאר צרות שהם כרעבון¹⁴⁰ [ירושלמי דתענית]:

דברי הסבר: איסור זה שייך בעיקר לחסידים ואנשי מעשה כמו יוסף הצדיק¹⁴¹ ולא לכלל הציבור¹⁴². מעבר לכך, מדובר שיש איסור לקיים

---

¹⁴⁰ ועי' השער כנסת הגדולה שכתב שיש לנהוג כן בשנת רעבון היות והמקור כתוב במפורש בגמרא, אבל שאר צרות אין להחמיר כלל.

¹⁴¹ עי' עטרת זקנים על שלחן ערוך אורח חיים סימן תקע"ד סעיף ד'.

¹⁴² עי' בספר דברי דוד על פרשת מקץ שאיסור זה נהוג במקום קיום המצווה לשם תענוג בעלמה, אבל שאר סיבות שרי לכתחילה. דהיינו, אם מקיים המצווה כדי לקיים פרו ורבו, משום סיבות רגשיות, כי יש צורך נפשי או להתרחק מן העבירה וכדומה, בכל אלו מותר לכתחילה לקיים המצווה גם בזמן של רעבון. האמת, שעקרון שמנחה אומר להיות מובן מאליו בהלכה זו. הרי אדם עם שמץ מינימלי של רגישות לזולת אינו יכול לשקוע בהנאת עצמו לשם הנאה בעלמה בעת שיש בסביבותיו אנשים שסובלים, גם אם מעמדו הוא כזה שהוא אישית אינו סובל. הציפייה הוא שאדם עם רגישות ואכפתיות מינימלית לא תהיה במצב שמסוגל בכלל לקיים המצווה להנאתו בעת שיש סבל בסביבה שלו. דבר זה נלמד מיוסף הצדיק שהוליד רק את אפרים ומנשה עד התחלת הרעב במצרים, כמו שמסבירים המפרשים שם.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

המצווה במצב של סכנה לקיים את העונה¹⁴³, ולא בזמנים שיש להשיג את המחיה רק ביוקר¹⁴⁴. למי שטרם קיים מצוות פרו ורבו¹⁴⁵ ומי שעדיין צעיר ויצרו תקפו¹⁴⁶ (לדוגמה, עדיין נדרש החיבור לאשתו כדי לחזק הקשר ביניהם) אסור להם לפרוש אפילו בשנת רעבון¹⁴⁷.

סימן ר"מ סעיף י"ג: קיום המצווה לאורחים

שו"ע סימן ר"מ סעיף י"ג: אכסנאי אסור לשמש ואם יחדו לו ולאשתו בית מותר ובלבד שלא יישן בטליתו של בעל הבית:

דברי הסבר: יש לשמור על הצניעות במיוחד כשנמצאים במקום אחר, ולכן שאין לזוג מקום נפרד לעצמם, אין להשתמש כלל אצל המארח שלהם¹⁴⁸.

---

¹⁴³ כמובן כמו כל מקום של סכנות נפשות לא דובר כשיש סכנה ממש, שזה פשוט אלא שעלול המצב להתגלגל עד כדי סכנות נפשות. לא דובר מצבים של דוחק או קושי, גם לא אם זה מעבר לשגרה של הקושי שרגילים אליו.

¹⁴⁴ ע'י כף החיים סימן ר"מ סעיף פ"א שמביא כשהמזונות היו מצויים רק שהם ביוקר גדול אינו נחשב "רעבון", רק שהיה חסר לגמרי, וכתב שם עוד שבירושלים נהגו היתר בזה. מובן מעצמו שבעת שאין אפשרות לקנות אוכל כלל, שמוטל על זוג לשמור על הבריאות של עצמם. וע' עוד חכמת שלמה על שלחן ערוך אורח חיים תקע"ד סעיף א.

¹⁴⁵ ע'י אליה רבה אורח חיים סימן תקע"ד סעיף ח', מגן אברהם סימן תקע"ד סעיף ה', כף החיים אורח חיים סימן תקע"ד סעיף ט"ו, וע' משנה ברורה סימן תקע"ד סעיף י"א שמחלק בין רעבון ושער צרות. ראה בנוסף כף החיים שם ומשנה ברורה סעיף י"ב שמי שיש לו בנים מחלילי שבת וכוונתו שיוליד לו בנים כשרים דינו כחשוכי בנים.

¹⁴⁶ ע'י כף החיים סימן ר"מ סעיף פ"ג. וע' אליה רבה על שלחן ערוך אורח חיים סימן תקע"ד סעיף ח'.

¹⁴⁷ ע'י אליה רבה סימן ר"מ סעיף כ', וכל שכן שאסור לפרוש בשאר צרות כגון דבר וחרב ומגיפה. וע' שערי תשובה אורח חיים סימן תקע"ד סעיף ד'

¹⁴⁸ ע'י אליה רבה סימן ר"מ סעיף כ"א.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

הכוונה היא, אם בעל ואשתו מקבלים חדר נפרד כל אחד ולא ישנים ביחד באותו חדר¹⁴⁹, שמא ירגישו הבני בית שילכו אחד לשני, ולכן אסרו¹⁵⁰. אם יש מוחיצה בינם לשאר האנשים במקום ולא ירגישו אנשי המקום כלל, אפשר להקל¹⁵¹. מטעמי צניעות, יש להימנע מלהשתמש במצעים של המארחים, שמא יהיה לאורחים לגנאי¹⁵². אבל אם הם במקום שיש לאורחים חדר לעצמם, ויש להם מצעים של עצמם, אין לחשוש לזה כלל¹⁵³.

סימן ר"מ סעיף י"ד-ט": טבע האדם, כוחות הגוף וקיום המצווה

שו"ע סימן ר"מ סעיף י"ד: שכבת זרע הוא כח הגוף ומאור העינים וכל זמן שתצא ביותר הגוף כלה וחייו אובדי' וכל השטוף בבעילה זקנה קופצת עליו וכחו תשש ועיניו כהות וריח רע נודף מפיו ושער ראשו וגבות עיניו וריסי עיניו נושרים ושער זקנו ושחיו ושער רגליו רבה ושיניו נושרו'

---

¹⁴⁹ ועי' משנה ברורה שמביא גמרא עירובין סג שלישון עם אשתו לבדו בחדר, גם כשהיא נדה ואסורה, נחשב ל"בית תענוג". ויותר מזה, כותב הטהרת ישראל, שאסור לישון בחדר שבעל ואשתו ישנים שם כי זה פוגע בקרבה שלהם, גם אם האישה נדה. יש להתיר זאת רק אם גם הבעל וגם האישה מבקשים ממנו לישון שם עי' טהרת ישראל סימן ר"מ סעיף ו' ס"ק מ"א.

¹⁵⁰ עי' מגן אברהם סימן ר"מ סעיף כ"ז.

¹⁵¹ עי' טהרת ישראל אורח חיים סימן ר"מ סעיף ו' ס"ק מ"א. לדוגמה, כשיש חלל או חלון בין הקיר לתקרה ויש מספר חדרים מתחת לאותו קורת גג, ובגלל החלל ניתן לשמוע מחדר לחדר אבל לא לראות.

¹⁵² עי' המגן אברהם סימן ר"מ סעיף כ"ח שמא בעל הבית יראו שהמצעים (כיסוי למיטה וכדומה) מלוכלכים וירגישו בדבר.

¹⁵³ עי' שו"ת שלמת חיים סימן רל"א, וזה אפילו אם אנשי המקום ירגישו או יבינו שהזוג הולכים לקיים את המצווה, כגון שהם נועלים את הדלת וכדומה. כל עוד שלא ישמעו אותם בשעת מעשה ממש אין לחשש בדבר.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

והרב' כאבים חוץ מאלו באים עליו אמרו חכמי הרופאים אחד מאלף מת משאר חלאי' והאלף מרוב תשמיש לפיכך צריך אדם ליזהר:

שו"ע סימן ר"מ סעיף ט"ו: לא יבעול והוא שבע או רעב אלא כשיתעכל המזון שבמעיו ולא יבעול מעומד ולא מיושב ולא בבית המרחץ ולא ביום שנכנס למרחץ ולא ביום הקזה ולא ביום יציאה לדרך או ביאה מן הדרך ולא לפנייהם ולא לאחרייהם: [והא דבריש הסימן שחייב לפקדה איירי כשהוא רוכב או יושב בקרון וכאן איירי במהלך] [מהרש"ל]:

דברי הסבר: שני הסעיפים האלו למרות שהם רשומים כשני סעיפים נפרדים, הם באמת סעיף אחד ארוך, ציטוט מהרמב"ם¹⁵⁴ וכדי להבין אותו נכון צריך ללמוד אותם ביחד. צריך להבין, אין כוונת הסעיף שכל הוצאות שכבת זרע הינו דבר רע ופוגעני לגוף, אלא הסעיף בא ללמד שכל דבר גם אם הוא טוב ביותר, הוא טוב רק אם משתמשים בו באופן מתון. הגמרא¹⁵⁵ מסבירה שורה ארוכה של רפואות, ומאריכה שם באם ייקחו הרבה מדיי מהרפואה, זה גורם לדבר לא טוב ומזיק לגוף, וכשלוקחים פחות מדי גם יש חוסר בתוצאה ואינו מועיל לתכלית הרצוי. יש להקפיד ולעשות את הרפואה במינון הנכון לפי צורכו. כך גם לעניין קיום המצווה, יש לשמור על האיזון הראוי ולקיים את המצווה בצורה מיטבית לפי צורך וכוח הגוף, ובהתחשבות בכללי הבריאות.

---

¹⁵⁴ ע' רמב"ם משנה תורה הלכות דעות פרק ד' הלכה י"ט וראה בנוסף בהלכה כ' שהרמב"ם כותב במפורש שאלו הנהגות טובות לשמור על בריאות הגוף.

¹⁵⁵ ע' גמרא גיטין ע' ביאור הגר"א סימן ר"מ סעיף י"ד.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

אין הסעיפים האלו אומרים מה מותר ומה אסור מגדרי הלכה, אלא מה מומלץ לפי כללי הבריאות¹⁵⁶ וכוחות הגוף¹⁵⁷ באופן כללי המתאים לרוב אנשים. לכן, לדוגמה, מי שבא מהדרך אסור לו לשמש, אבל מי שישב בקרון או רכב, מותר לשמש¹⁵⁸ מהסיבה שמי שמגיע מותש ועייף מהדרך וישמש הוא יאמץ את גופתו מדיי וזה יזיק. ולכן, לדוגמה, היום מי שנוסע ברכב או מטוס, אין לחשוש לחולשת מחמת הדרך ולכן אין צורך להימנע מקיום המצווה.

יש לשאול, הרי כתוב מצד אחד שיש חובה לפקוד את אשתו לפני יציאתו ולאחר ביאתו מהדרך, אז איך כתוב כאן שיש איסור? אלא יש להסביר שמדובר על איסור לקיים המצווה מיד לפני יציאתו ומיד לאחר ביאתו מהדרך, כדי שיהיה זמן לנוח ולהחזיר כוחות לפני קיום המצווה¹⁵⁹.

הסעיפים האלה מדברים על השפעה שיש למצב הגוף בעת קיום המצווה, על בריאות אחד מבני הזוג או על נסיבות אחרות היכולים להשפיע על הבריאות, ולא מצד איסור או היתר¹⁶⁰. כן כתוב בשם הזוהר ש"היוצא

---

¹⁵⁶ ע' מגן אברהם סימן ר"מ סעיף כ"ט, וכן מביא המשנה ברורה סימן ר"מ סעיף נ"ג והכף החיים סימן ר"מ סעיף פ"ט עניין חולה שנתרפא יזהר מקיום המצווה עד שתחזק גופו, ולא תשמש כיון שזה יכול להחליש אותו ויפגע בבריאותו.

¹⁵⁷ כך מביא האליה רבה סימן ר"מ סעיף כ"ב-כ"ג שכל זה מדברי הרמב"ם לדעתו לפי כללי הבריאות, ואינו מדבר כלל באיסור לפי הלכה.

¹⁵⁸ ע' טור אבן העזר סימן כ"ה פירוש ה-ב"ח ופרישה שם.

¹⁵⁹ ע' עטרת זקנים סימן ר"מ סעיף ב' ומגן אברהם סימן ר"מ סעיף כ"ט, וע' אליה רבה בשם כנסת הגדולה ב"ח ופרישה.

¹⁶⁰ ע' אליה רבה סימן ר"מ סעיפים כ"ב-כ"ג בשם הכסף משנה שמדובר על כוחות של העובר שנולד מקיום המצווה, והמצב של ההורים בעת קיום המצווה משפיע על הוולד, לרבות המצב הבריאותי, נפשי וכו' של ההורים, ולכן כדי להטיב עם הוולד יש להקפיד

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

מבית הכסא קבוע" (דהיינו כמו שמצוי אצלנו) לא ישמש כל אותו שעה משום שנדבק בו שד ופוגם אותו זוג. הכוונה של "כל אותו שעה" לפי הסבר הפוסקים¹⁶¹ אינו זמן רב אלא יש להמתין "זמן מה"¹⁶², ואין חובה להמתין אלא כמה דקות ספורות אחרי שיוצאים מבית הכיסא.

כתוב בשם הזוהר הקדוש¹⁶³, שאשה שמניקה אין לה לשמש אלא בזמן שהילד ישן, ולאחר קיום המצווה יש להמתין ולא להניק את הילד שעה אחת. שעה אחד, נחשב למהלך מיל אחד, ולכתחילה יש להמתין זמן הליכה של שני מיל¹⁶⁴. כל זה אינו מדובר אלא כשהתינוק אינו בוכה, אבל אם התינוק בוכה¹⁶⁵, אין לחושש כלל ומותר להניק מיד. יש לשים לב, דווקא הנקה אסור, אבל לתת לתינוק בקבוק, גם עם חלב אם ששאבה קודם הקיום המצווה, אין לחשוש כלל.

על מצב הטוב ביותר. מוזכר בכף החיים סימן ר"מ סעיף פ"ט רעיון דומה שאם ישמש שהוא רעב או שבע דבר זה ישפיע על אופי של הוולד שיוצא מזיווג זה. [ויש להזכיר שמדובר שהוא שבע מאוד או רבע מאוד, ולא באופן כללי אם הוא נוטע קצת לכאן ולכאן].

¹⁶¹ עי' משנה ברורה סימן ר"מ סעיף נ"ד בשם היד אפרים על סימן ר"מ סעיף א', ועי' רי"ף פרק ב' דגמרא שבועות.

¹⁶² עי' יד אפרים סימן ר"מ סעיף ב'. דהיינו זמן הליכה של חצי מיל בלבד, ומותר לעשות פיוס באותו זמן. (כ-5 דקות)

¹⁶³ עי' משנה ברורה סימן ר"מ סעיף נ"ד, ראה בנוסף זוהר ויקרא דף י"ט.

¹⁶⁴ עי' מגן אברהם סימן ר"מ סעיף כ"ט.

¹⁶⁵ עי' מגן אברהם סימן ר"מ סעיף כ"ט. וכן בסידור היעב"ץ הנהגת ליל שבת חוליא ג' אות י"ב.

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

סימן ר"מ סעיף ט"ז: קיום המצווה כשיש תינוק בחדר

שו"ע סימן ר"מ סעיף ט"ז: המשמש מטתו על מטה שתינוק ישן עליה אותו תינוק נכפה ולא אמרן אלא דלא הוי בר שתא אבל הוי בר שתא לית לן בה ולא אמרן אלא דגני להדי כרעיה [פי' שישן לרגליו] אבל גני להדי רישיה לית לן בה ולא אמרן אלא דלא מנח ידיה עליה אבל מנח ידיה עליה לית לן בה:

דברי הסבר: דברי המחבר כאן הם לשון הגמרא¹⁶⁶ ויש לדייק בלשון הגמרא כדי להבין נכון, המשמש מטתו על מטה שתינוק ישן עליה המקיים את המצווה על מיטתו ויש תינוק שיושן על אותו מיטה אותו תינוק אותו התינוק עלול ללקות בנכפה. ולא אמרן לא אמרו את האזהרה זו אלא דלא הוי בר שתא אלא אם כן התינוק עדיין לא הגיע לגיל שנה אבל הוי בר שתא לית לן בה אבל אם התינוק כבר הגיע לגיל שנה אין לחשוש כלל ולא אמרן אלא דגני להדי כרעיה [פי' שישן לרגליו] ולא אמרו את הדין אלא אם כן התינוק יושן לרגלי האב

אבל גני להדי רישיה לית לן בה אבל אם התינוק יושן בצד הראש של האב אין לחשוש כלל ולא אמרן אלא דלא מנח ידיה עליה ולא אמרו את האזהרה של תינוק שיושן ברגלי האב והאב לא שם ידו על התינוק אבל מנח ידיה עליה לית לן בה אבל אם האב שם ידו על התינוק, גם אם התינוק יושן אצל רגלי האב, אין לחשוש כלל.

לכן, אם הנסיבות הם כאלו שהזוג רוצה לקיים את המצווה ויש תינוק היושן על מיטתם אין לחשוש אלא אם כן הילד פחות משנה ויושן בצד

---

¹⁶⁶ ע'י גמרא פסחים קיב:

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

הרגלים של המשמשים ואין האב שם ידו על התינוק. אם מדבור במקרה ונסיבות יחסית מיוחדות, אז למה השלחן ערוך מביא את ההלכה הזו?

זה פותח סוגיה של קיום המצווה כשיש תינוק בחדר, דבר שמצוי לרוב בשנה ראשונה, במיוחד אם האמא יונקת את התינוק. מותר לשמש מיטתו כשיש תינוק הנמצא בחדר כל עוד שאינו יודע לדבר, גם אם התינוק ער. אם זוג מתעוררים לקיים את המצווה ויש תינוק ער בחדר, אין לחשוש לזה כלל¹⁶⁷ כל עוד שהתינוק עדיין לא הגיע לגיל של דיבור. אם התינוק כבר יודע לדבר אסור לקיים את המצווה כל עוד שהתינוק נמצא בחדר, גם כשאינו מבין העניין אך יספר מה שראה, ומכוער הדבר¹⁶⁸.

סימן ר"מ סעיף י"ז: כיוון המטה (והגוף) בקיום המצווה

שו"ע סימן ר"מ סעיף י"ז: מטה שישן בה עם אשתו צריך שתהא ראשה ומרגלותיה זה לצפון וזה לדרום:

דברי הסבר: לדעת המקובלים¹⁶⁹ יש להקפיד על ראש למזרח ורגלים למערב ויש אומרים שיש להקפיד על צפון דרום¹⁷⁰ דווקא, ויש דעות מה

---

¹⁶⁷ ע' טהרת ישראל סימן ר"מ סעיף מ"ג. זה למרות מה שאמרנו סעיף ו' לעיל, שונה כאן הדין כלפי תינוק שאינו יודע לדבר עדיין משום קטנותו, ואין זה סיבה להימנע מקיום המצווה, גם אם התינוק ער ורואה. אומנם, בגיל שמתחיל לדבר כבר, יש להוציא את הילד מהחדר, או למנוע מקיום המצווה כשהוא ער.

¹⁶⁸ ע' באר יצחק סימן ר"מ סעיף רי"א.

¹⁶⁹ ע' כף החיים סימן ר"מ סעיף צ"ה.

¹⁷⁰ ע' משנה ברורה סימן ג' סעיף י"א, לכתחילה עדיף לכוון צפון דרום

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

עדיף¹⁷¹. העדיפות היא על הכיוון הכללי של המטה, ואינו צריך להקפיד על כיוון מדויק של המיטה, וכן בשעת קיום המצווה אין חובה להקפיד על הכיוון המדויק. מקום שקשה לסדר בצורה אחת או השנייה, לדוגמה ביחידת דיור או כשמתארחים, אין חובה להקפיד על הדרך שרגילים, ומותר לשנות ללא התרת נדרים ולקיים המצווה.

---

¹⁷¹ ועי' דרך פקודיך (מבעל הבני יששכר) מצוות עשה ראשונה, חלק המחשבה אות כג' הסבר נפלא בצדדים הענייני.

דיכאון לאזור לידה

⁶¹⁵ השינויים ההורמונליים לאחר לידה בגוף האישה אינם קלים כלל, והתקופה הראשונה לאחר לידה יכולים להיות אתגרי להורים החדשים או שהתווסף להם עוד ילד. זה נורמלי ורגיל ואין לחשוש מזה כלל, לרוב זה עובר תוך ימים ספורים.

חשוב לבעל לדעת שהשינויים האלו הם טבעיים ולא באשמתו. הבעל צריך לעשות מאמץ לתמוך באשתו ולעזור לה עם הנטל, במיוחד בתקופה הראשונה, כשהורמונים עדיין משתנים חזק. מומלץ, כשאפשר, לארגן עזרה בבית עם התינוק כדי לאפשר לאמא לנוח ולהתאושש.

לעתים השינויים מתגברים וגורמים לבעיות של דיכאון לאחר הלידה⁶¹⁶. לצערנו, דיכאון⁶¹⁷ לאחר לידה שאינו מקבל טיפול המתאים בזמן, יכול לגרום ולפתח לסיבוכים נוספים. לכן, כדי להפיץ ההכרה איך לאבחן בין מצב רגיל ומצב חמור הוספנו פרק בסוף הספר כדי לאפשר לאנשים להכיר

---

⁶¹⁵ למרות שפרק זה נכתב בהתייעצות עם תלמיד חכם שהוא פסיכולוג מומחה בארצות הברית אין פרק זה מחליף התייעצות מקצועית ואינו בא להיות הדרכה רפואית. פרק זה בא לתת כיוונים בלבד איך לאבחן ומתי לפנות למומחה לקבל הדרכה, יועץ וטיפול.

⁶¹⁶ כ-15% מנשים סובלות ברמה אחת או אחרת מדיכאון לאחר לידה. לרוב, ברמה נמוכה שעובר. קיים מיעוט מאלו שהדיכאון לאחר לידה מתפתח ומחמיר עד כדי השפעה על החיים, ויש להיות ערני לאפשרות זו. מומלץ מאוד להגיש עזרה ברגע שמתחילים להיות שינויים ניכרים כדי להימנע מהתפתחות למצב חמור יותר.

⁶¹⁷ פרק זה מוקדש לדיכאון לאחר לידה, עם זאת הסימפטומים והסימנים הנזכרים בפרק זה מהווים אזהרה בכל מצב של דיכאון ומי שמגלה הסימנים הנזכרים בפרק זה גם ללא קשר ללידה צריך לפעול בהתאם ולהתייעץ עם מומחה בהקדם.

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

את הבעיה, ואם יש צורך, להזיק לעזרה בזמן ובדרך זה למנוע הרבה עוגמת נפש בהמשך.

כאשר הסימפטומים נמשכים יותר משבועיים, מחמירים או מתעצמים כדי להשפיע על איכות החיים או ניהול חיים נורמטיביים - אלה עשויים להיות סימנים לדיכאון אחר לידה שצריך התערבות רפואית.

ביצוע הבחנה בין מצב רגיל לבין מצב חריג יותר על ידי בדיקת הסימנים יסייע להורים טריים לפנות להתערבות רפואית מתאימה בהקדם האפשרי לפני שהמצב מחמיר. ככל ויש יותר סימנים והסימנים מתבטאים יותר חזק, או ממשיכים יותר זמן – זה משקף צורך התערבות רפואית יותר חזקה.

שינוי בהתנהגות או באישיות:

כאשר מחפשים סימנים לדיכאון לאחר לידה יש לזהות כל שינוי ניכר ומדאיג באישיות, במצב הרוח ובהתנהגות. אלה עשויים לבוא וללכת, או שהם עשויים להיות כרוניים וארוכי טווח.

סימנים התנהגותיים:

אולי כמה מהסימנים הבולטים ביותר של דיכאון לאחר לידה הם השינויים הפתאומיים והדרמטיים בהתנהגות. כשמרגישים כאילו השני הפך לאדם אחר, כשהאישה מתרחקת מבן זוגה, חבריה ובני משפחתה. כשהאמא לא רוצה להיות לבד עם התינוק, לא מעוניין בטיפול או בקשר עם התינוק, לא רוצה להשתתף בפעילויות הרגילות שלה, כגון פעילות

בנין עדי ע.ד. אישות בעיני חז"ל

גופנית ותחביבים, הצגת התפרצויות כעס או זעם המופנות כלפי אחרים, הימנעות ממשימות ואחריות.

סימנים רגשיים :

בכי מוגזם לפרקי זמן ארוכים ללא סיבה לכאורה. שינויים דרסטיים במצב הרוח שהופכים מרגועים לעצבניים לעתים קרובות, כועס או מתעצבן בקלות. מפגינה חרדה, דאגה ופחד עזים שמונעים ממנה לבצע משימות יומיומיות. הבעת רגשות של בושה, אשמה או חוסר תקווה. תיאור תחושות של עצב וייאוש קיצוניים.

כשקיים סימפטומים אלו⁶¹⁸, מדובר באותות אזהרה ועל ההורים לפנות לייעוץ וסיוע רפואית מידי⁶¹⁹.

סימנים נפשיים :

קשיים בלהתמקד או להתרכז, שכוחה והסחת הדעת בקלות. תחושות של חוסר ערך או חוסר התאמה, קשיים (חדשים) בקבלת החלטות. מחשבה שהיא אשמה בכל אופן שבו היא מרגישה ופועלת.

---

⁶¹⁸ ככל וקיים היסטוריה של קשיים נפשיים או סימפטומים אלו מופיעים בצורה יותר בולטת וחזקה, יש לפנות להתערבות רפואית במהירות.

⁶¹⁹ סימנים אלו עלולים להיות סימן לסכנה, ולכן כשמופיעים סימפטומים אלו, יש לפנות להתיעצות רפואית בהקדם, עם רופא נשים, משפחה או מומחה לבריאות הנפש כדי להימנע הסתבכות במצב.

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

סימנים פיזיים:

בשל הלחץ הרגשי והנפשי של דיכאון לאחר לידה, נשים יכולות גם לחוות סימפטומים פיזיים⁶²⁰. לדוגמה - כאבי ראש או שרירים, כאבי בטן, עייפות כרונית, אובדן אנרגיה, שינוי בתיאבון - בין אם זה לאכול יותר מדי או מעט מדי, בעיות שינה, שינה יתר.

גורמים פוטנציאליים

קשיים בשלום בית, תמיכה חברתית ומשפחתית מוגבלת, היסטוריה של חרדה או דיכאון, התמודדות עם אובדן, ח"ו התמודדות עם אלימות משפחתית, חוסר הקשבה לדעתה, חוסר התייחסות במסגרת הנישואין.

אישה צריכה להיות מודעת לכך שאם המצב לא מרגיש נאות, אז כנראה שאכן קיים בעיה שיש לטפל בה. אישה שחוששת שהמצב בבית אינו כפי שהוא צריך להיות, לא צריכה להסס לפנות לייעוץ מרב שונה מזה שבן זוגה מבקש ממנו ייעוץ בדרך כלל, כדי לאשר אם משהו מתאים.

מה לעשות אם אתה רואה סימנים של דיכאון לאחר לידה?

אם שמת לב לכמה מהסימנים הנ"ל של דיכאון לאחר לידה בשנה הראשונה לאחר הלידה, הנה כמה טיפים מה לעשות הלאה.

- שימו לב לסימנים, תרשום תאריכים ושעות ותיאור מדויק.
- שימו לב לדפוסים ולקומפולסיביות.
- להעריך את המודעות שלה להתנהגויות שלה.

---

⁶²⁰ כמובן שאלו דברים שיכולים להתקיים גם במצב רגיל, ולכן יש לכתוב לעקב אחרי הסימפטומים כדי לראות מתי שהם יוצאים מגדרי נורמה ונהיים קיצוניים.

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

- **קבע פגישה עם הרופא -** קיים עדיפות לרופא שמכיר את האישה היטב, או מומחה לדיכאון לאחר לידה, ולא כל רופא. יש להביא את הנכתב לרופא להתרשמות.

דיכאון לאחר הלידה זה דבר מצוי ואין סיבה להתמודד לבד. עם עזרה ניתן לעבור את הקושי ולחזור לחיים שגרתיים ללא בעיות כלל. ביחד עם הבעל והמשפחה של הזוג, ניתן לעבור את התקופה, לקבל הטיפול המתאים, ולהחלים מהמצב הנורא הזה. חשוב לא לזלזל או להעלים עין מהדבר, אלא לחפש התערבות רפואית בזמן, מה שיכול למנוע הרבה בעיות לאחר מכן. הבעיות שלהם מקור בדיכאון לאחר לידה, ניתנים רובם ככולם, להימנע על ידי טיפול קל בזמן.

בעזרת ותמיכת הבעל במעקב אחר סימנים של דיכאון לאחר לידה, ניתן להבטיח את יקירך, שהיא תקבל את הטיפול המתאים שהיא צריכה כדי להחלים מהמצב הנורא הזה

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

מקורות

180, 83	אגלי טל
186	אגרא דכלה
148, 143, 118, 117, 114, 82, 74, 64, 52, 49, 21, 15, 14	אגרות הקודש
186	אור לשמים
82, 36	אורחות רבינו
142, 59, 56, 53, 35, 19	אליה רבה
173	אליה זוטא
134	אפי זוטרי
74, 37, 30	אשל אברהם
87, 59	ב"ח
134, 84, 66, 46	באבן העזר סימן כ"ה
180, 176, 162, 151, 140, 114, 74	באגרות משה
147, 140	באר הגולה
160, 115, 113, 102, 17	באר היטב
62, 28	באר יצחק
77	בבני יששכר
98	בבראשית רבה
76, 74, 71	בזוהר
159, 134, 58	ביאור הגר"א
180, 154, 51, 35, 20	ביאור הלכה
98	בילקוט שימוני
177, 174, 135, 104	בית יוסף
178, 176, 148, 147, 142, 136, 102	בית שמואל
189, 153, 83, 79, 76, 52	בן איש חי
185, 184, 161, 123, 91	בן יהוידע
60	בסידור היעב"ץ
185	בספר החינוך
129, 43	בעלי הנפש לראב"ד
75	בעליות אליהו
, 193, 161, 147, 146, 139, 129, 127, 100, 98, 93, 90, 49, 46, 33, 22	בראשית
	194
142	ברכי יוסף
134	בשער קדושה
179	גמרא כתובות קי:
47	גמרא בבא בתרא י.
80	גמרא בבא בתרא י:
193, 162, 102	גמרא בבא מציעא נט.

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

9	גמרא בבא קמא סט.
173 ,107	גמרא בבא קמא פב.
172	גמרא בבא קמא פב:
179	גמרא ברכות ג:
183	גמרא ברכות ה.
172	גמרא ברכות כב.
97	גמרא ברכות כח.
162	גמרא ברכות נא.
9	גמרא ברכות סא:
114 ,90	גמרא ברכות סב
8	גמרא ברכות סב.
58	גמרא גיטין ע'
173	גמרא יבמות סב.
161 ,145	גמרא יבמות סב:
31	גמרא יבמות עט.
123 ,122 ,121	גמרא יומא מז
83 ,76	גמרא יומא נד.
107	גמרא יומא עד.
102 ,21	גמרא יומא עד:
177 ,107	גמרא יומא עה.
14	גמרא כתובות ז:
88	גמרא כתובות יז.
126 ,33	גמרא כתובות לז
101 ,99	גמרא כתובות מח.
65 ,64	גמרא כתובות סא:
168	גמרא מגילה יב:
71	גמרא מגילה כה.
54	גמרא נדה טז:
152 ,93	גמרא נדה יז.
51	גמרא נדה יז:
71	גמרא נדה לא.
73	גמרא נדה לא:
122 ,99	גמרא נדה עא.
46	גמרא נדרים דף כ.
121	גמרא נדרים ז:
104 ,92 ,46 ,43 ,30 ,26	גמרא נדרים כ:
107	גמרא סוטה ז.
104 ,98 ,33	גמרא סוטה יא:
166	גמרא סוטה יז.

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

174	גמרא סוכה כו:
185 ,184	גמרא סנהדרין בב:
176	גמרא סנהדרין כו:
141	גמרא סנהדרין נח:
108	גמרא סנהדרין עג.
93	גמרא סנהדרין עה.
161	גמרא סנהדרין עו:
76	גמרא עבודה זרה ה:
57	גמרא עירובין סג
114 ,108 ,104 ,100 ,91 ,80	גמרא עירובין ק:
179	גמרא ערכין טו:
89	גמרא פסחים מט:
162	גמרא פסחים נ:
99 ,87 ,80	גמרא פסחים עב:
185	גמרא פסחים קיב.
61 ,51	גמרא פסחים קיב:
174	גמרא פסחים קיג.
174	גמרא קידושין בט:
119	גמרא שבת יג.
95	גמרא שבת לא.
135 ,123	גמרא שבת קמ:
22	גמרא שבת קנב.
154	גמרא תענית ל.
55	דברי דוד
141 ,137 ,132 ,45	דרישה
161	דרך ארץ רבה
125 ,114 ,110 ,79 ,62 ,23 ,19	דרך פקודיך
81	האדמו"ר שמחה בונים מפשיסחה
155	הגהות רעק"א
141 ,133 ,132	הגמרא בבדריים כ.
134 ,14	המאירי
139	המדריך המספיק
73 ,23	הפלא יועץ
119 ,99 ,73 ,48 ,22	הרמב"ן
105 ,102	ושולחן ערוך
,146 ,139 ,129 ,96 ,90 ,88 ,87 ,86 ,81 ,80 ,78 ,77 ,76 ,75 ,73 ,60 ,23 ,22	זוהר
	186 ,180 ,170 ,168
38	חוות יאיר
142	חזון עובדיה

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

79	חיים ויטל
154 ,153 ,131 ,20 ,8	חכמת אדם
178 ,176 ,56	חכמת שלמה
143 ,142 ,136 ,113	חלקת מחוקק
152 ,62 ,57 ,38 ,31 ,28	טורת ישראל
183 ,110 ,102 ,66 ,59 ,50 ,46 ,27 ,24 ,17	טור
180 ,142	יביע אומר
60	יד אפרים
107	ילקוט שמעוני
133 ,99	יסודות הבית וקדושתו
172	ירושלמי ברכות
174	ירושלמי יבמות
10	ירושלמי עבודה זרע
182	ירושלמי פאה ג.
74 ,59 ,55	כנסת הגדולה
133	כנפי יונה נחפה בכסף
181 ,127	כסא רחמים
154 ,142 ,62 ,56 ,52 ,45 ,40 ,38 ,35 ,22 ,21 ,20 ,19	כף החיים
186	כתונת פסים
183 ,75	כתר ראש
180	ליקוטי אמרים – תניא
182 ,49	ליקוטי מוהר"ן
186 ,95	ליקוטים
43	מגיד מישרים
,108 ,81 ,77 ,74 ,60 ,59 ,57 ,56 ,53 ,46 ,45 ,40 ,26 ,21 ,19 ,18 ,17 ,8	מגן אברהם
	152 ,131 ,121
176	מדרש תנחומא
98	מהר"ל גבורת השם
72	מהר"ל מפראג, באר הגולה
81	מהר"ל נתיבות עולם
155	מהר"ל דיסקין
152 ,134	מנורת המאור
140 ,126 ,80 ,29	מסכת כלה
175 ,111	מעיל צדקה
182 ,169 ,93 ,71 ,24 ,11	משלי
,125 ,121 ,114 ,87 ,74 ,62 ,60 ,57 ,56 ,44 ,38 ,37 ,35 ,28 ,27 ,21	משנה ברורה
	180 ,155 ,153 ,126
175 ,137 ,14	משנה תורה איסורי ביאה
30	משנה תורה הלכות איסורי ביאה

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

103	משנה תורה הלכות אישות
103 ,70 ,58 ,30 ,11	משנה תורה הלכות דעות
175	משנה תורה הלכות שגגות
181 ,140	נודע ביהודה
194	נחל קדומים
135	סגולות ישראל
165 ,53	סדר היום
46	סידור בית יעקוב
183	סידור הגר"א
154	סידור השל"ה
194	ספר הליקוטים
186	ספר המצוות
178 ,128 ,127 ,49 ,33 ,29 ,11	ספר חסידים
186 ,178	ספר מצווה קטן
178	ספר מצוות גדול
185	ספר קדושה
9	ספר קדושה לשמואל הומינער
194 ,96	ספרא
107 ,13	ספרי
142	עזר לקודש
178 ,176 ,174 ,149 ,142 ,136 ,135	עזר מקודש
146 ,59 ,55	עטרת זקנים
185	עין יעקב
193	עמק דבר
141	פני משה
177	פרקי דרבי אליעזר
175 ,143 ,111 ,8	פתיח תשובה
134	צדה לדרך
180	צדוק הבהן
154	קובץ מבית הלוי
27	קונטרס קדושת ישראל
133	קיצור הלכות נדה
35 ,29	קיצור שלחן ערוך
154	קרא עלי מועד
186 ,180 ,170 ,139 ,114 ,11	ראשית חכמה
183	רבינו יונה
132 ,114 ,107 ,89	רוקח
81 ,22	רמב"ן
160 ,156 ,155 ,152 ,29	ש"ך

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

174 ,10	שאילת יעב"ץ
180	שאלתות להגר"ח מוולאזין
114	שבילי אמונה
136	שו"ת אדרת תפארת
155	שו"ת אור לציון
142	שו"ת אחיעזר
180	שו"ת האלף לך שלמה
141	שו"ת הלכה ברינה
74	שו"ת הרדב"ז
142	שו"ת הרשב"א
179 ,178	שו"ת מהרש"ג
180	שו"ת מהרש"ם
142	שו"ת מים חיים
144	שו"ת מנחת יצחק
140	שו"ת משיב דבר
178	שו"ת משיבת נפש
134	שו"ת משיים שלום
178 ,140	שו"ת עזרת כהן
176	שו"ת פני יהושע
135	שו"ת קדושים תהיו
136	שו"ת קדושת משה
142 ,131	שו"ת רב פעלים
149	שו"ת רדב"ז
57	שו"ת שלמת חיים
176	שו"ת שרידי אש
152	שו"ת תורה לשמה
146	שו"ת תשובה מאהבה
13	שוחטוביץ בספר בנין הבית
183 ,137 ,128 ,101 ,14	שיטה מקובצת
72 ,46	שיר השירים
180 ,125	של"ה
115	שלום אוהליך
,143 ,140 ,133 ,121 ,117 ,113 ,111 ,103 ,102 ,74 ,64 ,56 ,55 ,54	שלחן ערוך
178 ,176 ,160 ,159 ,156 ,155 ,154 ,152 ,151 ,148 ,147 ,146 ,145	
53 ,52	שער ציון
56	שערי תשובה
110 ,77 ,72	תומר דבורה
141	תוס' יבמות לד:
142	תוספות סנהדרין נח:

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

176	תורה תמימה
134	תורות אמת
30	תלמידי רבינו יונה
176	תנא דבי אליהו
183	תניא

אינדקס

		א
ארבע דברים שחו מלאכי השרת ליוחנן		
140	בן דהבאי	א.י.ל. שטיינמן 168
88	ארי דורס ואוכל	אבלות 155, 154, 152, 19
88, 85	אריה דורס ואוכל	אדם לחברו 131, 109, 95, 74, 67, 53
166	אריה ליון	אוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר
110	אשרינו ומה טוב חלקנו	מגופו 160
160, 117, 94, 67, 47	אשתו כגופו	אונס 167, 152, 107
	ב	אור 117, 52, 51, 50, 49, 44, 12
		188, 154, 151, 144, 119
39	באורחות רבינו	אור זרוע 144
	בביטויים חזקים לגבי חומרת האיסור	אותו מקום 29
178		אסור להסתכל 29
135, 133, 95, 29	בהסתכלות	הגדרה 132
48, 46	בזמן החיבור	להיכנס בעומק 33
52, 51	בחושך	אייזק שר 26
143, 20	ביטול המצווה	אין יצר הרע שולט אלא במה שעניו
52, 49	בית אפל	רואות 175, 106
147, 132	בית התורפה	אליה לופיאן 98
164, 152	בית מונבד	אלעזר מנחם מן שך 98
47	בכוונות	אם משא ומתן נחשב דבר מצווה או
138, 128, 125, 32, 19	בליל טבילה	דבר רשות 145
	152, 143, 142	אמצעי 167, 107, 91, 90, 23, 21
180, 176, 139, 132, 8	במותר לו	188
119	בן ציון אבא-שאול	אמר רב לעולם יהא אדם זהיר בעונת
107, 25	בני אנוסה	אשתו שדמעתי מצויה אומנתה
33	בן-ציון אבא שאול	קרובה 101
110, 69, 17	בעל הטורים	

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

49, 34	המחיצה	,142, 141, 130, 37, 35	בשעת הדחק
187, 149	המלצה רפואית	144	
174, 7	המעיל צדקה	138, 127, 126, 125, 33	בתנוחה
164, 114, 105, 88	המצווה בהידור	153, 152, 19	בתשע באב
185, 143, 139	הסכמת		
,116, 104, 70, 41, 31, 29	הסתכלות		ג
147, 133		54, 53	גניבת דעת
,90, 89, 53, 46, 45, 44, 28	הפיוס		ד
,119, 115, 114, 113, 99, 93			
151, 134, 124, 120		,63, 23, 20, 18, 14, 13, 8	דאורייתא
132	הפרוזדור	,101, 98, 83, 73, 72, 65, 64	
149	הרב יהודה שפירא	,111, 110, 109, 105, 104, 102	
,133, 65, 43, 41, 12	הרב אלישיב	,139, 136, 135, 121, 113, 112	
153, 136		,152, 151, 144, 143, 141, 140	
131	הרב וולבה	,171, 170, 165, 164, 157, 156	
117, 111	הרב שך	177, 176, 172	
19	הרהור	113	דברי עגבים
,136, 126, 111, 78, 33, 23	הריון	176	דירוג איסור הוצאת זרע לבטלה
183, 148, 147		121, 40	דעת יהודית
195, 194, 61, 60, 59	התינוק	87	דרך ארץ קדמה לתורה
66	התיר לנו	174	דרכי תשובה
35, 34	התפילין	139	דרשת רב שלמה וולבה
		138	דש מפנים וזרעו מבחוץ
			ה
,95, 94, 75, 53	ואהבת לרעך כמוך	16	האריז"ל
,143, 139, 127, 115, 101, 96		53	האתגר
193, 168, 151		,127, 110, 68, 67, 42, 32	הגבלה
100, 99, 32	והוא ימשול בך	155, 146, 135	
47	והיזור במעשה	39, 35	הגרי"י קניבסקי
,166, 91, 81, 17, 14	והיו לבשר אחד	134	הדגדגן
192		,127, 111, 69, 42, 12, 8, 7	הדרכה
ואידעת כי שלום אהלך ופקדת נווך ולא		194, 134	
145	תחטא	57	הוצאות שכבת זרע
169, 168, 83, 48	ויהיו לבשר אחד	147, 137, 114, 36, 17	החזון איש
99	ויצחק מצחק את רבקה אשתו	180, 140, 139	החיד"א
109, 104, 72, 18	ועונתה לא יגרע	170, 158, 157, 61, 60, 59, 25	הילד
,110, 98, 85, 65, 17	ושמח את אשתו	118, 44, 43, 33	הכיסוי
185, 161		164	הכנת המצווה

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

99, 32	כלי קיבול	ז	
	נמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם	זכו, שכינה ביניהם, לא זכו אש אכלתם	
168		165	
196, 49, 27, 26	כעס		
42, 41	כפאו שד		ח
	ל	168, 164, 99	חוה
			חומרה
158	לא תלבש	155	דם טהור
100	לבוש	129	הגישה בפסק
30	לבל תשקצו	136	הוצאות זרע
, 115, 101, 96, 86, 28, 23, 16	לדחות	135	הוצאת זרע
184, 163, 144, 143, 142		9	מחמיר
151, 52, 51, 44	להחשיך	10	מקום לחומרות
150, 135, 32	להימנע מלהיכנס להריון	110	שיש ימים בשנה
115, 24, 22	להנאות	107	חוסר הרצון
72, 54, 22, 15	להנאתו	153, 113, 85, 75	חיבוק ונישוק
118	להפריד את המיטות	139, 78	חיים ויטל
176, 147, 81	להקל ראש	, 119, 42, 41, 17, 16	חיים קניבסקי
116, 29	להתבונן	134	
180	להתמקד בעיקר "בעשה טוב"	151, 150, 59	חלב אם
54	להתרחק מן העבירה		ט
179	לחזור בתשובה		טוב מראה עיניים באשה יותר מגופו
187, 41, 33, 17	לחתנים	106	של מעשה
102, 101, 98, 28	ליזם		י
154, 142, 76, 38, 19	ליל טבילה		יהודה שפירא
78, 76, 72, 59, 45, 18	ליל שבת	118, 71, 33	יום הכיפורים
107	לכפות	119, 19	יום כיפורים
, 75, 58, 20, 17, 15	לפקוד את אשתו	19	יוצא לדרך
145, 144		144	יזמות
143, 101, 20	לצער	102, 98	יעקב ישראל קניבסקי
122, 103	לשדל	98	יעקב עמדין
93, 92	לתיאום ציפיות	113, 45	יצר הרע 9, 16, 24, 29, 30, 106, 175
	מ	56, 40, 39	ישמעו
53, 50	מגונה		כ
156, 19	מדאורייתא		כסיו 33, 35, 36, 37, 38, 43, 51, 53
58, 20	מהדרך		121, 120, 118, 56
115	<u>מהידור מצווה</u>		
64, 16	מוחלת		

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

160, 115	ניקיון	165, 149, 144, 108	מומחה בתחום
87, 45	נישוק	175	מורד בכוונה
172	נכשל	30, 29, 27, 26, 22, 19, 12	מותר
	ס	46, 45, 39, 37, 36, 34, 33, 32	
160, 145, 103, 97, 77, 73	סגולה	58, 55, 54, 53, 52, 51, 50, 49	
116, 107, 83, 74, 64, 63, 10	ספק	102, 83, 82, 74, 67, 66, 64, 61	
139, 136, 135, 132, 130, 118		118, 116, 112, 110, 107, 105	
184, 174, 156, 148		129, 127, 126, 125, 123, 119	
68, 48, 42, 34, 28, 18, 11, 10	ספר	137, 136, 135, 134, 133, 132	
128, 127, 126, 113, 85, 82, 71		146, 144, 142, 140, 139, 138	
179, 177, 151, 134, 132, 131		155, 154, 153, 151, 149, 147	
37	ספרים מודפסים	163, 158	
	ע	30, 29	מותר לעשות עם אשתו
		36	מזזה
		95	מזלזל
	עבדו עבודה זרה אלא להתיר להם	56, 50, 49, 38, 34, 33	מחיצה
176	עריות בפרהסייה	161	מחמת ביזוי אשתו
64, 63, 42, 28, 22, 20, 17, 14	עונה	83, 31, 25, 24	מטרה
101, 98, 91, 88, 76, 75, 74, 73		33, 9	מיקל
110, 109, 105, 104, 103, 102		78, 20, 15	מניקה
131, 127, 124, 118, 114, 112		48	מנשק
148, 147, 144, 142, 137, 135		63	מסרב
163, 162, 161, 154, 152, 149		מסרבת	See מסרב
172, 171	עזרא הסופר	132	מקום הטינופת
32	עיקוש	151, 53, 52, 50, 49, 44	מקור אור
141, 140, 138, 136, 135	ער ואונן	179	משה הלל הירש
	פ	30	משה שמואל שפירא
		107, 102, 21	משועבדת
	פוטנציאל להוסיף רוחניות וקדושה	20	משנה ברורה
170	בעולם	162	מתקשה להגיע לשיא השמחה
91, 90, 86, 85, 84, 59, 53, 17	פיוס		נ
114, 113, 112, 111, 99, 93			נגד רצונה
151, 150, 137, 124, 119, 115			ניגוד רצונה
178, 152, 19	פסח	107, 17	נוסע
136	פסיק רישא	145, 144, 20	ניאוף
115	פער ברצונות	175	ניכר
70, 55, 54, 19, 18, 16	פרו ורבו	195, 113, 40	ניסים קרליץ
148, 142, 112, 109, 103, 102		119, 111, 46, 23, 22	
153		148, 127	

בנין עדי ע.ד.

אישות בעיני חז"ל

98	שארה כסותה ועונתה לא יגרע	,106, 74, 64, 39, 13, 12	פרישות
187, 152, 148, 128, 19	שבועות		139
147, 39	שבח צבי רזנבלט	147, 102	פת בסלו
,133, 119, 73, 44, 36, 33	שבט הלוי		
153			צ
175	שבע יפול צדיק, וקם	,66, 56, 40, 39, 34, 33, 7	צניעות
155	שבע נקיים בתוך השבעה	,121, 120, 119, 117, 111, 100	
137, 35	שהחזן איש	174, 143, 125, 123, 122	
163, 162, 85	שיא השמחה	101, 64	צער
,137, 136, 135, 134	שלא כדרכה	55, 54	צרות
140, 138		109	צריכה כוונה
	שלילת הוספה של קדושה הוא מה		ק
170	שנקרה טומאה		
41	שלמה זלמן אורבך	115, 104, 103	קבועים
152, 19	שמיני עצרת	110, 104	קביעות
59	שמניקה	,141, 119, 74, 73, 72, 49, 33	קבלה
106	שמקטת		184
186, 185, 169, 17, 8	שנה ראשונה	,78, 77, 71, 67, 48, 36, 8	קדושה
164, 141, 131, 130	שעת הדחק	,124, 119, 113, 100, 85, 82, 81	
		,138, 133, 132, 128, 127, 125	
		179, 171, 170, 165	
			ת
,89, 88, 71, 69, 31, 24, 21	תאוה	40	קולה
,165, 135, 124, 104, 97, 91		40	קולנית
173, 169, 168, 167, 166		151, 51	קיום המצווה ביום
27	תביעה בפה	123, 122, 121, 120	קמחית
28	תובעת בפה	99, 33	קרקע עולם
171, 155, 61, 60, 34, 33	תינוק		ר
106	תכשיטי נשים		
172, 106	תכשיטים	121, 116, 29	ראיה
,116, 88, 87, 19, 18	תלמיד חכם	181, 152, 19	ראש השנה
194, 178, 174		78, 76, 18	ראש חודש
126, 125, 33, 32	תנוחה	52	רמת האור
153, 19	תשע באב	55, 54	רעבון
31, 30, 29	תשקצו		ש

שאיין אדם עושה בעילתו בעילת זנות
25